

VAN KLEINSEMINARIE TOT AANZIENLIJK GYMNASIUM 1815 - 2015

Beekvliet

Twee eeuwen geschiedenis van R.K. Gymnasium Beekvliet in interviews, afbeeldingen, krantenknipsels, historische bronnen, found footage en ruim 200 pagina's onder redactie van Cees ter Stege

1815
1820
1825
1830
1835
1840
1845
1850
1855
1860
1865
1870
1875
1880
1885
1890
1895
1900
1905
1910
1915
1920
1925
1930
1935
1940
1945
1950
1955
1960
1965
1970
1975
1980
1985
1990
1995
2000
2005
2010
2015

Tallose malen is de geschiedenis beschreven. Een synopsis.

Van klein seminarie tot groot gymnasium

Korte historie Beekvliet

29 januari 1798

Oprichting grootseminarie voor priesteropleiding in bisdom Den Bosch (destijds nog vicariaat). Lessen in twee gehuurde huizen bij de 'Grote Hekel' in Den Bosch, kort daarna aankoop kasteel Nieuw Herlaer aan de Dommel in Halder (Sint-Michielsgestel).

16 februari 1815

Huur Veebeek te Berlicum kleinseminarie

15 april 1815

Van Gils sticht kleinseminarie voor 'inboorlingen van het bisdom' die zich

geroepen voelen tot priesterschap. Start op Veebeek met 22 leerlingen en 2 professoren. Les in Latijn, Grieks, Nederlands, Frans, geschiedenis aardrijkskunde, rekenkunde, rekenkunde, bijbel en godsdienst. Regent Ph. van de Ven wordt na één trimester vervangen door J.H. Smits (regent tot 1854).

1817

Kasteel Beekvliet (gebouwd in de achttiende eeuw) plus teelgronden aan de Beekkant 'fictief aangekocht' door Walterus Johannes Heeren (kasteel) en Adolph Baron de Grancy (grond) in opdracht van Johannes Franciscus van Rijkevorsel à 7.260 gulden (+/- 3500 euro). Pas op 16 juni 1948 wordt de aankoop formeel overgeschreven op de eigenlijke koper, Bisdom Den Bosch. Tevens bijbouw lokalen.

1817-1821

Tweede uitbreiding: aanbouw nieuwe vleugel.

1823

Derde uitbreiding: vleugel (de eerste steen is in nieuwe schoolgebouw verwerkt).

1825

Onstuimige groei seminaries baart 'Den Haag' zorgen. Anti-kerkelijke politiek van Koning Willem I, die de Brabantse Gouverneur Van Vredenburg opdracht geeft de slaapzalen en leslokalen te verzegelen (in het bijzijn van burgemeester J. A. van Griensven van Sint-Michielsgestel). Overigens wist men via geheime trap de afgesloten lokalen toch te bereiken. Na twee maanden ontzegeling, maar verbod op lessen en verblijf leerlingen gehandhaafd.

2 november 1829

Gebouwen Beekvliet weer toegankelijk voor internaatleerlingen en lessen. Spel & vrije tijd: beugelen, en voor de ouderen handboogschieten.

1854

Regent Smits overlijdt, A. Kamp volgt hem op (regent tot 1893).

1831

Peerke Donders wordt door de pastoor gevraagd om huis- en tuinknecht op het kleinseminarie te worden. Hij werd wegens zijn geloofsijver toegelaten tot de priesteropleiding. Tijdens zijn vervolgstudie aan het grootseminarie te Haaren kwam bisschop Grooff uit Suriname op bezoek. Deze zocht priesters voor de missie in Suriname. Donders was de enige die zich aanmeldde. Tot genoeg van van het bisdom, dat de vreemde eend in de bijt liever zag vertrekken. Op 5 juni 1841 werd hij vervroegd tot priester gewijd, 31 jaar oud.

1855

Regent Kamp legt 1e steen nieuwbouw (22 mei).

Nieuwe vleugel in gebruik genomen.

1865

Aanleg Engelse tuin (en waarschijnlijk ook de grote kastanjelaan).

1883

Uitbreiding, bouw 'hogeschool' (gymzaal en erboven gelegen klaslokalen).

A. Panken regent (tot 1908) Hij doorbreekt strenge isolement en bevordert culturele vorming.

1890

Bouw boerderij.

1897

Start toneeltraditie met opvoering Vondels 'Jozef in Dothan'.

1900

Eerste acht Kleine Zusters van de H. Jozef arriveren. Zij voeren huishoudelijke taken uit.

Vanaf 1901

Voetbal geïntroduceerd als tijdverdrijf op Beekvliet.

1905-1907

Bouw (huidige, nog bestaande) hoofdgebouw onder regent Panken (1893-1908). Sloop oorspronkelijke kasteeltje.

1908

Regent Ph. van den Heuvel (tot 1927) volgt Panken op, die ontslag nam. Hij vernieuwt het onderwijs en vervangt de klasleraren door vakleraren.

1909

Nieuw lesrooster met 24 uur, meer Grieks en wiskunde. Engels, Frans en Duits worden verplichte vakken.

1913

Eerste leerling slaagt voor staats-examen gymnasium-A.

1917

Ook besluit tot opleiding gymnasium-B.

1927-1949

Regent F.A.J.A. Goijaerts, opvolger van Van den Heuvel.

1939-'40

Deel gebouwen opgeëist voor gemobiliseerde Nederlandse soldaten.

1942

21 apr: Ontruiming op last van Duitse bezetter, prikkeldraad om tuin en gebouwen, Beekvliet bezet, aanbouw Duitse Bouw. Beekvliet in ballingschap

naar Erp, Son, Eersel en Udenhout. 4 mei: Eerste 450 gijzelaars opgesloten, tot in totaal 1274 tot de opheffing. De elite van Nederland verblijft noodgedwongen in 'Herrengefängnis' Beekvliet. Vijf gijzelaars worden later geëxecuteerd als represaille voor verzetsdaden elders.

Toneelspel door gijzelaars

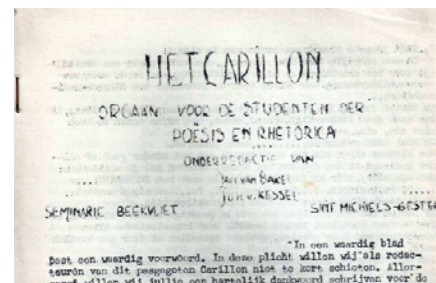
Van klein seminarie tot groot gymnasium

6 september 1944

Gijzelaarskamp opgeheven.

3 maart 1946

Start schoolblad Het Carillon.

1947-48

Oprichting 'Beekvliets Orkest' door Floris van der Putt, grote bloei onder M. Lax vanaf 1955, ging over in Streekorkest na sluiting internaat, maar kwam terug als schoolorkest in '77-'78.

1949

Regent G.P.J. Bannenberg (tot 1959), rekruteert actief nieuwe seminaristen. Bannenberg neemt ook als eerste regent lekenleraren aan.

Verder: uitbreiding sport en culturele activiteiten, en archeologie onder leiding van Knippenberg.

1958

Absoluut topjaar voor kleinseminarie met recordaantal van 402 internaat-leerlingen. Maar daarna jaarlijks afname met 7-22 studenten tot 251 in 1969. Dat leidt tot grote zorgen over toekomst internaat. Beekvliet zoekt naarstig naar een nieuwe status en bestemming.

1959

Regent J.C.P.A. van Laarhoven (tot 1964).

1963

Van Laarhoven vertrouwt de economie (administratie/bedrijfsvoering) voor het eerst toe aan een leek: A. van der Borgh. Uitvoering laatste grote bouwplannen van het seminarie: verbouwing Valkbouw en nieuwbouw zusterklooster plus keuken.

1964

Regent A.J.J. Ooms vervangt Van

Laarhoven. A. Kruijssen wordt conrector (en na diens overlijden in 1969 opgevolgd door J.P.C. van Rijnsoever).

1965

Eerste externen toegelaten: naast acht jongens voor het eerst ook vier meisjes op Beekvliet. Aantal internen blijft desondanks sneller dalen dan het aantal externen toeneemt.

Feest 150-jarig bestaan groots gevierd met onder meer een optreden van Het Brabants Orkest, H. Mis door bisschop mgr. W. Bekkers en een feestrede door prof. dr. L.J. Rogier.

7 februari 1968

Brief bezorgde ouders, verenigd in Actiecomité Handhaving Gymnasium Beekvliet, gestuurd aan bisschop Bluijssen tegen mogelijke opheffing

school. Voor het eerst steun van buitenaf voor behoud Beekvliet, begin van taaie strijd met ups en downs 1 aug: De Mammoetwet (officieel de Wet op het voortgezet onderwijs of WVO) van kracht, ingevoerd door minister Jo Cals van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen.

De Mammoetwet was al in 1963 door de Eerste Kamer aanvaard. MULO, MMS en HBS werden afgeschaft en vervangen door mavo (later vmbo), havo en vwo. Het gymnasium bleef behouden, maar werd binnen het vwo geplaatst naast het (nieuwe) atheneum (geen klassieke talen).

1969

Voor het eerst meer externen (128) dan internen (123).

29 jan: Besluit om geen internen meer aan te nemen, waardoor de opheffing van het kleinseminarie en internaat aanstaande is.

11 dec: Eerste bijeenkomst Stichting Beekvliet i.o.

Regent Ooms vertrekt vrij plotseling.

Januari 1970

Harrie Kapteijns waarnemend rector. 1 juli: Aanstelling rector A.A.J (Arnold) Wintjes.

1971

Dieptepunt: ongeveer 40% zakt voor examen. Invoering vrije zaterdag klas 1-4.

1972

Kleinseminarie Beekvliet formeel opgeheven.

Dieptepunt aantal leerlingen op 216. Kleine Zusters van de H. Jozef verlaten Beekvliet.

8 mei: Officiële oprichting Stichting Beekvliet.

1975 - 1976

Eerste schooljaar onder OMO (Ons Middelbaar Onderwijs te Tilburg).

ons middelbaar onderwijs

1977

Bisdom verkoopt oude Beekvlietcom-

plex aan gemeente St. Michielsgestel.

1977 - 1978

Kerstvakantie dec.jan. Verhuizing naar nieuwbouw aan de overkant. Officiële opening nieuwe gebouw: woensdag 12 april 1978. Leerlingenaantal groeit gestaag, al spoedig weer ruimtegebrek.

1980

Voor het eerst driehoofdige leiding: Rector Wintjes (tot '02): bleef verant-

woordelijk voor klas 5-6, personeelsbeleid, extern optreden en eindverantwoordelijkheid. Conrector Smolders (tot '04), zorg voor gebouw, begelei-

ding klas 3-4, bleef decaan. Conrector van Rijnsoever (tot '97): klas 1-2, lesrooster en financiën.

1980 - 1981

Sjef Smolders introduceert persoonlijk mentorschap voor klas 5-6.

1982

Kees Gondrie brugklasleider (tot 2001).

1982-1983

School al snel te klein, Beekvliet groeit door, voortdurend uitbreiding nodig.

1986-1987

Voorlopig absoluut hoogtepunt aantal leerlingen: 763. Maar door afname brugklassers (van

163 naar 126) is daling te verwachten.

Jaren 90

Klassieke reizen naar Rome en Griekenland (en ook nog Provence) voor 5e klas.

Aanvang internationalisering: Veel internationale contacten opgebouwd

Van klein seminarie tot groot gymnasium

met andere scholen, begonnen in Duitsland en Schotland, later ook o.a. Zweden, Polen en Tsjechië, uitwisselingsprojecten bij gastgezinnen in combinatie met ministages (workshadowing). Christ van den Noort regelt stageplaatsen in de regio. Na 15-20 jaar loopt om verschillende redenen de aandacht wat terug: belastend voor leerlingen wegens schoolprogramma, taal soms lastig, en toeval. Later ook meer inhoudelijk gelieerd aan vakken: talen zoals Frans en Spaans, en geschiedenis (Polen/Auschwitz).

1997

Conrector Jan van Rijnsouwer met pensioen.

Nieuwe structuur schoolleiding:

1 rector, 1 conrector plus drie

coördinatoren:

1 C.M.T.M. (Kees) Gondrie (wisk),

brugklasleider ('82-'01), later Yvonne Lommen (Fr.)

2-3: M.P.C.M. (Mark) Huijbregts (NI)

4-6: HTGJM (Hennie) Jansen

Laatste twee vervulden deze functie ongeveer vijftien jaar lang.

1999-2000

Invoering 'Tweede fase' of Studiehuis: alles op z'n kop. Voorheen eigen keuze voor zeven willekeurige vakken, vanaf nu keuze voor één van de vier profielen, met coherent vakkenpakket ter betere voorbereiding op vervolgstudie en arbeidsmarkt.

Al vanaf klas 4: toetsen, met examenstof bezig zijn (voorheen beperkt

tot klas 5-6), plus meer zelfstandig studeren (twee uur per dag), meer keuze, meer vrijheid.

Worsteling en zoektocht: hoeveel uren zelfstandig studeren, één of twee per dag? Andere lessen inleveren? Voor docenten ook belangrijk punt. Al snel terug naar één uur per dag.

Consequentie zelfstandig studeren: noodzaak uitgebreide verbouwing (+/- '98-'01). Voormalige aula opgeheven en verbouwd tot zelfstandige werkruimte: grote stilte-ruimte, kleine samenwerkingsruimte en een computerruimte.

Speciaal voor nieuwe aula wordt verdieping aangebracht boven voormalige binnenplein, daaronder

de garderobe. Aula meteen niet groot genoeg, daarom overal in gangen groepjes studenten met eigen stekkie toegestaan, daar waar geen tapijt ligt.

2002

Rector Arnold Wintjes met pensioen, Jan Verbruggen volgt hem op (rector tot '07).

2004

Conrector Sjef Smolders met pensioen.

2007

Geen rector op Beekvliet. Conrector Sietse Hoogenboom neemt waar.

2008

Nico van Rhijn rector.

2012

Plotseling vertrek Nico van Rhijn en Sietse Hoogenboom (op 'non-actief') wegens slechte communicatie.

Carla van Faassen als eerste vrouw benoemd tot rector van Beekvliet.

Student (Abel Corver) naar Harvard College Boston.

2013 (feb)

Beekvliet krijgt predicaat 'excellente school'.

2014

Predicaat weer ingetrokken, maar Beekvliet prijkt wel op Elseviers lijst 'beste scholen van Nederland'. Recordaantal nieuwe aanmeldingen brugklas: +/- 180. (Meer volgt).

Met vallen en opstaan:
de eerste halve eeuw

Beekvliet...

...begint

Dat gymnasium Beekvliet in 2015 zijn tweehonderdjarig bestaan kan vieren is geen vanzelfsprekendheid, maar een bijzondere prestatie. Zeker in de eerste jaren ondervinden de stichters van het als kleinseminarie opgerichte internaat veel tegenstand, maar ook tijdens de Tweede Wereldoorlog en de roerige jaren zestig en zeventig schudt de school op zijn grondvesten. Uiteindelijk doorstaat Beekvliet vele roerige tijden. De huidige generatie kan terugblikken op een enerverende en razend interessante geschiedenis. En vooruitblikken op een veelbelovende toekomst. Want niet eerder meldden zich voor het schooljaar 2014-2015 zoveel nieuwe leerlingen aan.

▲ Concilie van Trente, 1545 - 1563

Voorgeschiedenis

Om de oorsprong van de seminaries te begrijpen moeten we terug naar de zestiende eeuw. Tijdens het Concilie van Trente (de vergadering van Rooms-katholieke bisschoppen onder leiding van de paus in 1545-1563) werd onder meer besloten dat de opleiding van priesters van hogere kwaliteit diende te zijn. Met dat doel zou elk bisdom een eigen seminarie moeten stichten. Het Concilie van Trente was mede een reactie op de protestantse Reformatie en moest binnen de katholieke kerk orde op zaken stellen (Contrareformatie).

Drie vroege pogingen om in het bisdom Den Bosch een seminarie op te richten en duurzaam in stand te houden strandden op het overlijden van de oprichter, op geldgebrek en tenslotte op gewijzigde machtsverhou-

dingen: bij de herovering in 1629 van Den Bosch op de Spanjaarden ging ook het derde en voorlopig laatste opgerichte seminarie ter ziele. De (voor)opleiding van priesters en andere geestelijken zou de komende 180 jaar moeten worden overgelaten aan de enigszins met kleinseminaries vergelijkbare Latijnse scholen. Die bestonden al eeuwenlang in Brabant, in Den Bosch bijvoorbeeld al sinds 1273. Hier gold niet de toelatingseis dat de jongeling zich geroepen moest voelen tot het priesterschap en ook niet de verplichting om de opleiding en begeleiding tot dat ambt in internaatverband te doorlopen. In 1815, het geboortjaar van Beekvliet, verkregen veel Latijnse scholen het 'ius promovendi'. In die tijd, begin negentiende eeuw, volgden er in Brabant nog zo'n 250 leerlingen hun opleiding aan een twaalfal Latijnse scholen. Met deze

officiële erkenning van de Nederlandse overheid verkregen de leerlingen met een getuigschrift (diploma) het recht om door te stromen naar de universiteit. Klein seminaristen kregen dat voorrecht niet, maar zij konden wel doorstuderen aan het grootseminarie. Dat is de vervolgoopleiding tot priester, waarbij de student zich op universitair niveau verdiept in filosofie en theologie.

Wat vooraf ging

Beekvliet was (voor zover bekend) lange tijd het oudste kleinseminarie van Nederland. Is die vroegtijdige oprichting toeval geweest? Een voorlopig antwoord luidt: Ja en nee. Maar dat behoeft toelichting. Helemaal toevallig was het niet, want de omstandigheden voor het stichten van een katholieke priesteropleiding waren gunstig, of in ieder geval gunstiger dan die in de voorafgaande twee eeuwen geweest waren. Na de wereldwijd geroemde Tachtigjarige Oorlog, die eindigde met de Vrede van Munster in 1648 en waarbij de

▲ Frederik Hendrik van Oranje

Nederlanden zich bevrijdden van de Spaanse (katholieke) overheersing, brak voor het overwegend katholieke Brabant eerst een lange tijd aan van vervolging, onderdrukking en achterstelling. Bijna twintig jaar voor de Vrede van Munster, was de tot dan toe Spaansgezinde vestingstad

's-Hertogenbosch door de protestantse opstandelingen in 1629 onder leiding van Frederik Hendrik heroverd op de Spanjaarden. Het (Hervormde) protestantisme werd feitelijk staatsgodsdienst, de katholieke kerkgebouwen en goederen werden toegewezen aan de protestanten. Noord-Brabant werd als Generaliteitsland bestuurd vanuit Den Haag. Rooms-katholieken konden hun geloof alleen nog verborgen belijden in schuil- en schuurkerken, een vroege vorm van gedogen.

Onvrede en revolutie

In de tweede helft van de achttiende eeuw groeide de onvrede over, en het verzet tegen de ongelijke behandeling van anders- en niet-gelovigen. Mede onder die druk werden de teugels geleidelijk aan wat gevierd. Ook nam de invloed van de Verlichting toe en begonnen de idealen en verworvenheden ervan door te dringen tot de Nederlanden. De in welvaart en omvang groeiende middenklasse eiste in grote delen van Europa steeds meer vrijheden op en verzette zich tegen de almacht en willekeur van koningen, adel, regenten en geestelijke machthebbers, met als heftig hoogtepunt de Franse Revolutie, die in 1789 uitbrak.

Vrijheid, gelijkheid en broederschap

In Nederland eisten de patriotten de nieuwe vrijheden op, ten koste van regenten en Oranjeklanten onder leiding van stadhouder Willem V. De eerste opstand in 1785 mislukte, maar de deels naar Frankrijk gevluchte patriotten kwamen met de Franse troepen retour en staken in de ijzige wintermaand januari 1795 alsnog de bevroren rivieren over naar de Noordelijke Nederlanden. Stadhouder Willem V vluchtte op 18 januari van dat jaar naar Engeland. Onder Franse druk kreeg Brabant een zetel in de Staten Generaal en werd daarmee vooralsnog het achtste gelijkwaardige gewest van de Bataafse Republiek. Op 5 augustus 1796 kondigde de nationale vergadering in Den Haag de scheiding van kerk en staat af, wat werd vastgelegd in de staatsrege-

ling van 1798. Sommige historici beschouwen dit als de eerste Nederlandse grondwet, terwijl andere geschiedkundigen de voorkeur geven aan die van 1814. Hoe dan ook: de vrijheid van godsdienst werd eindelijk wettelijk op papier vastgelegd. "Elke burger heeft vrijheid om God te dienen naar de overtuiging van zijn hart. De Maatschappij verleent, ten dezen opzichte, aan allen gelijke zekerheid en bescherming, mids de openbare orde, door de Wet gevestigd, door hunnen uiterlijken eerdienst nimmer gestoord worde. Geen burgerlijke voordeelen of nadeelen zijn aan de belijdenis van eenig kerkelijk leerstelsel gehegt." (Art. 19, 20 en 21) Dit betekende althans in theorie gelijkheid van alle burgers voor de wet, met name op het gebied van geloof en godsdienstige zaken. Aan volledig kiesrecht voor alle staatsburgers moeten we voorlopig overigens nog niet denken. Het zou nog tot begin twintigste eeuw duren voordat ook alle mindervermogenen en vrouwen van het kiesrecht gebruik konden maken.

Lodewijk Napoleon

Op papier waren de omstandigheden dus gunstig voor het stichten van eigen katholiek onderwijs en de (voor)opleiding van priesters. De pioniers Van Gils en Van Alphen, de stichters van Beekvliet, zouden aan den lijve ondervinden dat papier geduldig is en ze kregen nog taaie tegenstand te verduren bij het realiseren van hun plannen.

Bovendien, de onrust in Europa, en ook in Nederland, hield voorlopig aan. Napoleon Bonaparte liet zich in 1804 in het bijzijn van de paus tot keizer kronen en hij benoemde kort

daarna zijn broer Lodewijk Napoleon tot koning van Nederland. Deze man van goede wil trok vaak het land in om zijn onderdanen te leren kennen. In 1809 reisde hij in het voorjaar drie weken door Brabant en vanaf dinsdag 18 april deed hij enkele dagen Den Bosch aan. Met een door zes paarden getrokken gele koets en een uitgebreid gevolg arriveerde Lodewijk Napoleon op donderdag 20 april op buurtschap Halder. Daar vereerde hij het inmiddels met succes opgerichte grootseminarie, dat in kasteel Nieuw-Herlaar te Halder

▲ Kasteel Nieuw-Herlaar

was gevestigd, met een koninklijk bezoek. Als geschenk bracht hij een verzilverd wieroekvat met scheepje mee met de ingegraveerde (Latijnse) tekst: "LN (Lodewijk Napoleon) heeft dit geschonken aan de kapel van het Bossche seminarie, dat hij op 20 april 1809 hoogstpersoonlijk heeft bezocht." Ook schonk Lodewijk een uit een japon van koningin Hortense vervaardigde roze driestel. De gemeente Sint-Michielsgestel greep het koninklijk bezoek aan om een feestje te bouwen en trok 52 gulden (een kleine 25 euro) uit voor versieringen, zoals kransen en kronen, en voor enkele vaten bier die door de twee begeleidende schutterijen soldaat gemaakt werden.

Lodewijk eruit gebonjourd

Omdat de koning zijn oren teveel naar het volk liet hangen en te weinig oog

had voor de keizerlijke belangen, viel Lodewijk in 1810 in ongenade bij grote broer Bonaparte. De keizer bonjourde zijn broer eruit en hief het koninkrijk Nederland op, dat als een provincie bij Frankrijk werd gevoegd. Ook de keizer bezocht de stad Den Bosch (op 8 mei 1810) met als belangrijkste resultaat: de teruggave van de Sint Jansathedraal aan de katholieken, met de woorden: "U zult die kerk hebben en u krijgt er nog een bisschop bij." Het vicariaat Den Bosch mocht zich (overigens tijdelijk) weliswaar weer bisdom noemen, maar de bisschop (Mathias Franciscus van Camp) werd wel benoemd door de keizer, die aldus van staatswege invloed bleef houden op het bisdom. Kennelijk nam de keizer de scheiding van kerk en staat nog niet helemaal serieus, hij was tenslotte zelf in het bijzijn van de paus in Parijs tot keizer gekroond. Met de benoeming schoof de keizer de bij de katholieken populaire vicaris van het bisdom, Antonius van Alphen, aan de kant. Die moest voor zijn onverzettelikheden boeten en werd als gevangene afgevoerd naar Parijs.

Zoals bekend overspeelde keizer Napoleon enkele jaren later zijn hand met de catastrofaal verlopen veldtocht naar Rusland. De Franse troepen leden bij Leipzig in oktober 1813 nog eens een verpletterende nederlaag. Dat was het sein voor Willem Frederik van Oranje-Nassau, de zoon van de naar Engeland gevluchte stadhouder Willem V, om in het najaar van 1813 terug te keren naar Nederland. In vestingstad Den Bosch hield een Frans garnizoen nog stand tot de uiteindelijke overgave op 20 januari 1814. Na Napoleons gevangenschap en ontsnapping liep zijn laatste poging tot herovering tenslotte stuk in Waterloo, waar het Franse leger op 18 juni 1815 definitief werd verslagen door een Engelse, Pruisische en Nederlandse coalitie. Intussen was in Nederland weer een nieuwe grondwet van kracht, waarin het koningschap van Willem I werd bevestigd.

Van Gils en Van Alphen

Terugkomend op de vraag of het helemaal toeval was dat Beekvliet werd opgericht: die kun je ook met 'nee' beantwoorden. Twee fanatieke katholieke geestverwanten hebben er alles aan gedaan om de stichting te realiseren. In deze turbulente tijden en tussen al het strijdgewoel door legden deze pioniers met een vooruitziende blik én met veel volharding de basis voor het door hen zo vurig gewenste seminarie. De heren Antonius van Alphen en Anthonius van Gils brachten de herwonnen godsdienstvrijheid direct in de praktijk, met als eerste daad de oprichting van een grootseminarie voor theologische studies. Dat opende op 29 januari 1798 zijn deuren in drie gehuurde huizen aan de Oude Dieze in Den Bosch. Maar de Bossche binnenstad bleek geen ideale locatie voor een grootseminarie: een deel van de 31 studenten moest wegens plaatsgebrek elders in de stad onderdak zoeken, en ook ontbrak het aan voldoende ruimte voor ontspanning. Beugelen kon weliswaar op een eigen beugelbaan, maar voor

Anthonius van Gils.

een avondwandeling moesten zij de stad in. Het is niet ondenkbaar dat de confrontatie van kandidaat-priesters met alle bijkomende grootstedelijke verleidingen een reden is geweest voor verhuizing naar het geïsoleerde

platteland. Zeker is dat de stad ook te kampen had met wateroverlast. Binnen een jaar werd een ruimere locatie gezocht en gevonden op Kasteel Nieuw-Herlaar in Sint-Michielsgestel. Met financiële steun en advies van kapitaalkrachtige medestanders 'en zelfs een aantal andersdenkenden' werd dit kasteel aangekocht voor 16.500 gulden. Eind maart 1799 was het kasteel klaar voor ontvangst van de Bossche studenten. De stichting van het bijbehorende kleinseminarie voor de humaniora (het latere Beekvliet) als voorbereiding op het grootseminarie, zou door de politiek lastige omstandigheden nog zestien jaar op zich laten wachten. Verbanning en gevangenschap verhinderden vooralsnog de uitvoering ervan.

Leuven

De beide geestverwanten Van Gils en Van Alphen bleven zich voor zover mogelijk inzetten voor de stichting van een voorbereidende priesteropleiding in het vicariaat (bisdom) 's-Hertogenbosch. Voorheen werden verreweg de meeste priesters opgeleid aan de Universiteit van Leuven, de Belgische stad waarmee Den Bosch al vele eeuwen lang was verbonden via een in 1262 gesloten vriendschapsverdrag. De overige priesterkandidaten werden opgeleid in reeds bestaande 'Latijnse scholen' en in scholen van kloosterordes en congregaties. Maar de kwaliteit van deze opleidingen was van sterk wisselend niveau. Visionair Van Alphen verwachtte de kwaliteit aanzienlijk te kunnen verbeteren met de stichting van een goed doordacht instituut en ook voldoende aanwas van jonge priesters in het vicariaat (bisdom) Den Bosch te kunnen garanderen.

Beekvliet begint...op Veebeek in Berlicum

Namens het vicariaat 's-Hertogenbosch huurde Van Gils het landgoed Veebeek, gelege aan 'Op den Veedijck', de vroegere verbindingsweg tussen Berlicum en Nuland. Op dit prachtige landgoed van enkele tientallen

hectaren groot werd Beekvliet geboren, hoewel het toen nog niet officieel die naam droeg. Tot het landgoed behoorden twee weelderige boomgaarden, twee hoven en 'heerlijke wandeldreven'. Van het oorspronkelijke 'schoone ende welgelege casteeltje' is weinig meer over, een torentje en de tweede verdieping hebben de tand des tijds niet doorstaan. Maar een statig pand staat er, inmiddels meerdere malen verbouwd, nog steeds. Het 'herenhuis' wordt nu bewoond

▲ Veebeek, 1800

door een notaris en zij vermoedt dat de houten wenteltrap naar de eerste verdieping nog vrijwel het enige originele element is uit de tijd van eind achttiende, begin negentiende eeuw. Dagelijks moeten de leerlingen van het eerste uur deze trap betreden hebben om beneden de lessen te volgen, en om 's avonds voor de nachtrust naar de slaapvertrekken te gaan. De prachtige omgeving met ruime tuin is gebleven, maar de rijke boomgaarden, moestuinen, de met oude eiken omzoomde wandeldreven, de grachten en hoven zijn grotendeels verloren gegaan of behoren niet meer tot het landgoed. Ook het zomerverblijf in het bos en de kastanjabomen bij een boerderij, de stallen, koetshuis en houten schuurtjes hadden een eeuw geleden al het loodje gelegd. Voor het huis ligt nog wel een restant van de gracht, en in de achtertuin staat een origineel oud bakhuisje, waar ooit brood voor de Veebeekbevolking werd gebakken.

Huurovereenkomst

Voor de huurovereenkomst voerde Van Gils onderhandelingen met de in

Sint-Truiden woonachtige Franciscus de Meester, die namens zijn moeder, de weduwe Maria Loyens, eigenares van Veebeek, de zaken waarnam. Van Gils verlangde het landgoed netjes opgeleverd te krijgen: geen lekkages in het dak of gaten in de vloer, glasdicht, keurig behangen, eventuele beschadigingen hersteld, de tuin van onkruid ontdaan, bomen gesnoeid, paden omgespit en de grachten schoon. Anderzijds wilde ook de verhuurder een paar eisen ingewilligd zien: de huurder is zelf verantwoordelijk voor vervanging van de ramen bij glasbreuk, want: 'u weet ook wel uit ervaring dat er meer ruiten sneuvelen wanneer er een aantal jonge gasten bij elkaar wonen, dan in een burgerwoonhuis waar eveneens de kosten voor ruitbreuk voor rekening van de huurder zijn'. Huiseigenaar De Meester vreesde dat ramen geregeld aan diggelen zouden gaan in een huis met een stel opgeschoten jongeren bij elkaar. Ook verzocht De Meester aan de geestelijken om goed op de 'werkluiden', te passen. De tuinmannen en ander personeel werden kennelijk, als onderdeel van de overeenkomst, samen met het landgoed aan de zorg van Van Gils en de zijnen toevertrouwd.

Huisregels

Van Gils had inmiddels wetten opgesteld, de huisregels waaraan de jonge kandidaten vooraf moesten voldoen en waaraan zij zich (en in sommige gevallen ook hun ouders of voogden), tijdens de opleiding dienden te houden. Een greep uit de eerste 'prospectus' van het kleinseminarie: de kandidaten moesten 'inboorlingen van het bisdom' zijn en jonger zijn dan 15 jaar. De ouders moesten er bovendien van overtuigd zijn dat hun zoon 'volgens hun tegenwoordige geneigdheid' priester wilde worden, kortom een roeping hebben. Om daarover nog meer zekerheid te kunnen bieden moesten ze een gesloten brief van meneer pastoor overhandigen waarin het gewenste gedrag en de bekwaam-

heid van de jonge student werd bevestigd.

De ouders waren verder verplicht hun priesterkandidaat voldoende kleding, linnengoed, servetten, handdoeken en beddenlakens mee te geven en ze zouden verantwoordelijk blijven voor het onderhoud en wassen. Ze konden er ook voor kiezen om de lakens e.d. van het seminarie te gebruiken en te laten wassen, waarvoor ze dan wel jaarlijks twaalf gulden zouden moeten betalen. Voor vijftien gulden mochten ze ook het overige linnengoed (kleding) laten wassen. Het kostte de ouders nog eens vier gulden extra om de sleetse plekken in de kousen te laten stoppen. Ook de studieboeken kwamen voor rekening van de ouders, en tenslotte moest elke student zelf een lessenaar of afsluitbare schoolkas meenemen.

Het jaarlijkse school- en kostgeld werd vastgesteld op 150 gulden, in vier termijnen te betalen voor aanvang van elke schoolvakantie. Het schooljaar begon half april, en de studenten kregen vier keer per jaar een vakantie van twee weken: de eerste twee weken van juli en oktober, 29 december tot 12 januari en 1 tot 15 april. Buiten de schoolvakanties mochten de studenten hun ouders niet bezoeken, behalve bij overlijden of een levensbedreigende ziekte.

Dies natalis

Op 16 feb. 1815 tekenden betrokken partijen het huurcontract voor het landgoed en kasteeltje, De huur bedroeg 260 gulden per jaar, te betalen in twee halfjaarlijkse termijnen. Een maand later, op 15 april 1815, vond de officiële opening van het eerste kleinseminarie van het vicariaat 's-Hertogenbosch plaats. Het is de dies natalis van Beekvliet. De allereerste 22 leerlingen van Beekvliet schoven aan in hun schoolbankjes en volgden er hun eerste lessen om hun roeping, priester worden, in vervulling te doen gaan. Zij hadden ervoor gekozen hun ouderlijke woonplaatsen te verlaten (onder meer Den Bosch, Tilburg, Vught, Veghel,

Oirschot, Boxtel, en Leende) om zich in een internaat te onderwerpen aan strenge regels, vrijheid beperkende omstandigheden en een vrijwillig gekozen isolement. In orde, tucht en regelmaat gegeven onderwijs moest de jongens moeten klaarstomen voor een functie als priester, kapelaan, pastoor of hoger.

Twee professoren waren aanvankelijk verantwoordelijk voor het onderwijs aan deze jongelingen: Philippus van de Ven, tevens de eerste regent, en P.L. van Kessel, die eerder les gaf op grootseminarie Herlaer. Reeds in 1816 werd het docentenkorps versterkt met C.P. (Christiaan) van Roosmalen voor de lessen Grieks en Latijn.

Vliegende start

Al in het tweede jaar verdubbelde het aantal leerlingen tot veertig priesterkandidaten en een jaar later groeide het aantal door naar 63 studenten die op Veebeek hun 'humaniora' doorliepen.

Het prille succes van Beekvliet oogstte bewondering en vond landelijk navolging in andere bisdommen: ook Haarlem, Utrecht en Breda richtten weldra eigen seminaries op. Een Limburgse poging tot oprichting van een kleinseminarie in 1818 te Kerkrade strandde aanvankelijk op tegenwerking van de regering, maar slaagde in 1843 alsnog.

Een leerling van het eerste uur, G.P. Wilmer uit Boxtel, maakte een glanzende carrière binnen de katholieke kerk: hij zou het in 1861 schoppen tot tweede bisschop van Haarlem (tot 1877), nadat hij ook vijf jaar plebaan was geweest van de Sint-Janskathedraal in Den Bosch.

Toch had het prille kleinseminarie te maken met de nodige kinderziektes. Van de eerste 22 leerlingen zou slechts de helft doorstromen naar het grootseminarie in Herlaer, dat al in 1798 was opgericht. Kerkhistoricus (en ex-leerling van Beekvliet) Jan Peijnenburg wijt de geringe doorstroming aan de zeer uiteenlopende en soms gebrekkige vooropleidingen die

▲ Kerkhistoricus Jan Peijnenburg

de leerlingen hadden genoten. Maar er zijn meerdere factoren te noemen die het rendement hebben ondergraven. Het is de vraag of de kwaliteit van het onderwijs en de opvoeding op Veebeek zelf wel het niveau haalde dat vereist was voor verdere studie. Het valt overigens de pioniers niet te verwijten. Vergelijkbare instituten bestonden in de provincie Noord-Brabant nauwelijks of niet, enkele kostscholen uitgezonderd. De 'professoren' hadden zelf geen ervaring met het internaatleven op dergelijke instituten; de heren hadden hun opleiding op openbare scholen genoten. Proefondervindelijk, met vallen en opstaan, leerden zij omgaan met de opvoeding en onderwijs in een zeer kleine, geïsoleerde en afgeschermdde omgeving.

Regent Van de Ven vertrekt

De eerste regent, Philippus van de Ven (geb. 21 dec 1787 in Schijndel), hield het niet lang vol: al na één trimester kreeg hij zijn ontslag en hervatte hij het docentschap Godgeleerdheid op het grootseminarie Herlaer. Hij werd weliswaar geroemd vanwege zijn didactische vermogen om ingewikkelde zaken helder en eenvoudig uit te leggen, maar het ontbrak hem waarschijnlijk aan de pioniersgeest en het organisatorische talent om een beginnend internaat uit te bouwen. Van de Ven bleef nog twintig jaar lesgeven aan het grootseminarie en werd er uiteindelijk (vice)president als opvolger van Van Gils. Op vijftigjarige

leeftijd overleed hij vrij plotseling op Herlaer aan de gevolgen van galkoorts.

Veebeek verlaten

Ook het verblijf van het kleinseminarie zelf was in Berlicum van korte duur. Door de toeloop van studenten raakte het pand al spoedig overbevolkt. Maar waarschijnlijk was een belangrijker reden voor de verhuizing te vinden in de wateroverlast, iets wat de plaatselijke oude Berlicummers honderd jaar na het vertrek van het seminarie nog in herinnering wisten te brengen. Bijna elk jaar gedurende langere tijd overstromde de wijde omgeving met water uit de Maas, die ook later nog vaak buiten haar oevers trad. Daardoor kwamen grote gebieden rondom Den Bosch blank te staan. Dit was niet het isolement dat de seminarieleiding voor zijn pupillen beoogde. Het bisdom zag daarom reikhalzend uit naar andere, grotere huisvesting.

Beekvliet in beeld

Intussen had de in 1780 geboren Eindhovenenaar Joannes Henricus Smits de op Veebeek ongelukkige Van de Ven opgevolgd als tweede regent van het kleinseminarie. Smits behoorde tot de vroegste lichten van het grootseminarie bij de start in januari 1798. De nieuwe regent ging direct voortvarend te aan de slag. Hij moet voorzien hebben dat de ruimte op Veebeek op korte termijn niet meer zou voldoen, en dat noodzakelijke maar kostbare uitbreiding van het gehuurde pand dat regelmatig met de voeten in het water stond niet veel zin zou hebben. Hij zocht naar een geschikte nieuwe locatie en vond die op landgoed Beekvliet in Sint-Michielsgestel. Dit landgoed was in bezit van de erfgenamen van Martinus Wilhelmus Kippinx. Deze Bosschenaar liet kasteeltje Beekvliet bouwen, maar heeft er niet of nauwelijks gewoond. De reden was waarschijnlijk óók wateroverlast, maar nu met de Dommel als boosdoener. Het is onduidelijk of regent Smits destijds bekend was met de hoogwaterperikelen, maar er zijn na de aankoop nauwelijks klachten over

wateroverlast gemeld. Tenslotte ging ook nog het gerucht rond, dat Kippinx het kasteeltje weliswaar liet verbouwen en inrichten om er te gaan wonen, maar dat uiteindelijk niet durfde 'uit vreeze de verhuizing niet lang te zullen overleven'.

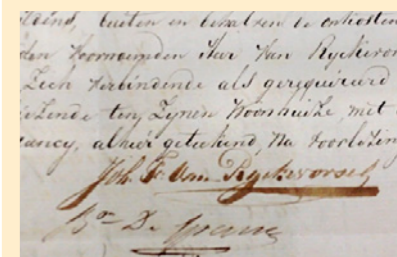
Beekvliet voorzag desondanks in alles wat een sterk groeiend kleinseminarie nodig had. Een kasteeltje met drie beneden- en zes bovenkamers, een keuken, twee kelders, een zolder, personeelwoningen, koetshuis, stallen en schuurtjes. Verder kende het landgoed drie tuinen met 'exquise vruchtbomen', boomgaarden, kersen-, kastanje- en mastbomen, 174 zware eiken, Vlaamse wilgen, bouwlandjes en moestuinen. Maar het belangrijkste voordeel was wellicht dat het landgoed ruime mogelijkheden bood voor aanbouw en uitbreiding van broodnodige leslokalen en verblijfsruimte.

Openbare verkoop

De erven Kippinx deden Beekvliet van de hand tijdens een openbare verkoop, die door notaris P.H. van Fennema in oktober 1816 werd geleid en bekrachtigd. De veiling werd bij kaarsuitbranding (zie kader) gehouden. Opvallend is dat de kerkleiding van het vicariaat 's-Hertogenbosch het nieuwe eigendom niet onder eigen naam liet registreren. De klerikale top durfde een dergelijke grote aankoop nog niet aan vanwege de nog steeds onzekere tijden en talrijke recente wisselingen van de macht. De staat bemoeide zich ondanks de grondwettelijke bepalingen over godsdienstvrijheid nog steeds met religieuze zaken, met name in het onderwijs. Ook trauma's, opgelopen door de onteigening van kerkelijke onroerende goederen van enkele eeuwen daarvoor waren nog niet geheeld en vergeten. De heren, inmiddels uit ervaring berekend op mogelijke tegenwerking van de staat, bedachten een inventief plan. Niet het vicariaat zou het landgoed kopen, maar er werd een vermogende vertrouweling gevonden die de aankoop zou financieren. Ook

'Bij kaarsuitbranding'

De aanschaf van landgoed Beekvliet geschiedde via een openbare verkoop, wat in die tijd gebruikelijk was. Tot begin negentiende eeuw verliep de procedure van zo'n veiling officieel 'bij kaarsuitbranding'. Dit hield in dat er plechtig een waskaarsje werd aangestoken, waarna het bieden kon beginnen. Het kaarsje had een voorgeschreven formaat, 'een vinger lang en een stopnaald dik.' Het bieden ging door totdat het kaarsje uitgebrand was. Op het moment dat het kaarsje doofde mocht de laatste bieder zich de nieuwe eigenaar noemen. Soms werd dit ceremonieel in een tweede en tenslotte in een derde en definitieve zitting herhaald.

Notaris P.H. van Fennema presideerde de verkoop. Tot driemaal toe werd J.F. van Rijckevorsel, lid van den Raad der Stad, eigenaar van een stukje Beekvliet. Hij deed de biedingen niet zelf: hij liet Adolph baron de Grancy en koopman Walterus Johannes Heeren namens hem bieden op Beekvliet. De verkoop van Beekvliet aan van Rijckevorsel bleek een fictieve handeling. In 1848 werd duidelijk wie de werkelijke eigenaar was: het Vicariaat (bisdom) Den Bosch. De tweehonderd jaar oude handtekeningen van de heer Rijckevorsel prijken nog steeds op de notariële akte, een prachtig boekwerk van 141 pagina's. Het boek ligt als notariële archiefstuk in het Stadsarchief te 's-Hertogenbosch.

Met dank aan Marion Verhees, mediathecaris Beekvliet

deze man, J.F. van Rijckevorsel, kocht Beekvliet in eerste instantie niet zelf, maar stuurde de Bossche koopman Walterus Johannes Heeren op pad naar het Stadskoffiehuys van Den Bosch om op Beekvliet te bieden. De man deed kort voordat het kaarsje doofde het finale bod van 6.300 gulden (een kleine 3000 euro) en verklaarde direct de koop gedaan te hebben voor het eveneens in Den Bosch woonachtige lid van de Raad der Stad, Van Rijckevorsel. Dezelfde truc lieten de kerkelijke opdrachtgevers toepassen bij de aankoop van twee aangrenzende percelen bouwland: Kleine Beek veranderde voor 215 gulden van eigenaar, en Hoogbeek leverde de erven Kippinx 745 gulden op. Inclusief alle onkosten mocht de vermogende Van Rijckevorsel zich voor 8051 gulden, elf stuivers en acht penningen officieel de eigenaar van Beekvliet noemen. Pas 32 jaar later, op 16 juni 1848, kwam de aap uit de mouw en vond de officiële overdracht naar het vicariaat plaats. De betrokken partijen durfden toen pas in het openbaar te erkennen dat de aankoop door Van Rijckevorsel 'niets anders is geweest dan een fictieve handeling', en dat het eigendom van Beekvliet uitsluitend toebehoort aan

'De aankoop is niets anders geweest dan een fictieve handeling'

het vicariaat. De politieke en staatkundige onzekerheden vormden eindelijk geen belemmering meer en er was dan ook geen reden meer om deze manier van creatief boekhouden voort te zetten.

Zorgen

Op 14 november 1817 verliet het kleinseminarie het landgoed Veebeek om kasteeltje Beekvliet met omliggende landerijen in Sint-Michielsgestel te betrekken en aldaar de priesteropleiding voort te zetten. Vanaf deze locatie, tegenover de huidige school aan de Beekvlietstraat, zou het kleinseminarie met enkele onvrijwil-

lige onderbrekingen zo'n 160 jaar worden gecontinueerd, om er in 1972 succesvol verder te gaan als zelfstandig gymnasium.

De verantwoordelijke geestelijke leiders Van Gils, Van Alphen en regent Smits maakten zich intussen zorgen over de onbetrouwbare overheid. Terecht, zoals al heel spoedig zou blijken. Maar het verhinderde de regent niet om direct aan de slag te gaan met uitbreidingsplannen. Nieuwe vleugels moesten de te verwachten toeloop van studenten op korte en lange termijn opvangen. Voor de eerste aanbouw aan de westzijde van het kasteel werden al in 1817 de fundamenten gelegd. Na vier jaar vond de oplevering plaats. Nog eens twee jaar later was de studentenpopulatie gegroeid tot bijna 150, zodat in 1823 ook aan de oostzijde een vleugel erbij moest komen.

Beekvliet bedreigd

Het concept kleinseminarie viel in vruchtbare aarde bij de katholieke achterban. Studenten stroomden massaal toe. Ook op Hageveld (sinds 1817) bij Velsen, later Heemstede) en in Culemborg bloeiden de priesterkweekscholen. Het succes deed echter in sommige Haagse kringen de wenkbrauwen fronsen. Reeds op 24 oktober 1816 stond in een koninklijk besluit dat 'het al of niet toelaten van zogenaamde kleinseminaries in advies werd gehouden'. Hiermee hing de regering feitelijk een zwaard van Damocles boven alle seminaries, inclusief Beekvliet. Diezelfde regering verhinderde in 1818 daadwerkelijk een poging om in het Limburgse Kerkrade een seminarie op te richten. Naar verluidt werd als argumentatie aangevoerd dat jeugdigen nog niet in staat konden zijn om te beoordelen of zij wel de vereiste roeping hadden, en bovendien dat dergelijke scholen vroeger niet bestonden.

De principiële kwestie van de vrijheid van onderwijs en later ook de gelijkwaardige financiering daarvan deden de gemoederen in Nederland nog een eeuw lang flink oplaaien. De schrijver van 'Beekvliets eeuwfeest', het jubile-

umboek over de eerste honderd jaar, besteedt bijna de helft van zijn boek aan de bittere strijd om de onderwijsvrijheid en de dreigende sluiting van Beekvliet. Een strijd die soms ontaardde in even emotionele als amusante scheldpartijen, maar die ook bijna Beekvliets ondergang betekende. Begrijpelijk dat de schrijver zoveel pagina's wijdde aan deze kwestie, maar we zullen ons hier beperken tot de kernpunten en enkele illustratieve anekdotes.

Scheldpartijen

Van Gils voelde onheil naderen en maakte zich terecht grote zorgen: de voortekenen waren niet gunstig en werden steeds dreigender. De overwegend liberaalgezinde regeringsleiders waren voor openbaar onderwijs met hooguit een algemeen christelijke signatuur. Zij wilden het onderwijs gevrijwaard houden van al te grote Roomse invloeden. Dat stuitte uiteraard bij een groot deel van de katholieke oppositie op heftig verzet, en ze kregen daarbij achteraf enige steun uit onverwachte en onver-

dachte hoek: geschiedschrijvers van protestantse huize, zoals Groen van Prinsterer en C.E. van Koetsveld toonden begrip voor het katholieke ongenoegen. Onduidelijk is welke rol Koning Willem I in deze kwestie heeft gespeeld: heeft hij voornamelijk gehandeld op aandrang van zijn liberale achterban, of trad de als eigengereide persoonlijkheid

bekend staande vorst op uit eigen beweging en naar eigen inzicht? Zijn vier directe adviseurs waren uitgesproken tegenstanders volgens de schrijver van Beekvliets Eeuwfeest: Minister van Justitie en 's konings rechterhand C.F. van Maanen, 'de meest fatale persoonlijkheid voor de katholieken (...) veroorzaakte kerkelijke

'Die heren dwingen me het seminarie de kop in te drukken'

twisten'. Diens 'speur- en waakhond P.J. van Gherdt (Referendaris voor de RK-eredienst) deinsde voor niets terug', had een 'hoge graad van schier brutale vrijpostigheid, is gehaat bij alle partijen behalve bij de ongelovigen, en bederft alles wat hij aanraakt'. Minister van Gobbelschroy (Binnenlandse Zaken) was 'in onderhandelingen veel onhandelbaarder dan de koning, vaak onkies en weinig loyaal'. De vierde, directeur van het dept. van eredienst baron Goubau was Febroniaan, een stroming die de macht van de Curie (Roomse regering) terug wilde geven aan de lokale bisschoppen. Maar ook de koning zelf liet zich niet onbetuigd. Tijdens een hofdiner sprak hij denigrerend over het succes van het Haarlemse seminarie: "Die heren dwingen me het de kop in te drukken".

Alarmerend

President van Gils van de in Sint-Michielsgestel gevestigde seminaries verneemt eveneens een alarmerend citaat van Willem I. De koning wil het Haarlemse kleinseminarie sluiten: "Want om Frans, Latijn en andere elementaire wetenschappen te leren vindt men gelegenheid te over in onze steden... Ik zal het kwaad weten te keren." Van Gils hamert, conform de opdracht van het Concilie van Trente, op de eenheid van de seminaries: groot- en kleinseminarie zijn onlosmakelijk aan elkaar verbonden, als één enkel en onscheidbaar seminarie. Binnen deze eenheid moeten de kwekelingen

opgeleid worden tot het priesterschap. Van Gils beschouwt het als een recht en een plicht dergelijke seminaries op te richten en dat komt volgens hem overeen met de wetten die steunen op de grondwet van het koninkrijk. Een poging om tussen de Heilige Stoel (Paus en Curie te Rome) en de Nederlandse regering tot een overeenkomst (concordaat) te komen mislukte. Rome weigerde akkoord te gaan met de voorwaarde dat de opleiding der geestelijken door de staat, en de benoeming van de bisschoppen door de koning geschiedt zou. Dan volgen allerlei pesterijtjes, trucs en oneigenlijke argumenten van diverse overheden om het de kleinseminaries zo lastig mogelijk te maken. Bijvoorbeeld door te dreigen om geen ontheffingen meer te verlenen voor de militaire dienstplicht. Of door het niveau van het onderwijspeil als onvoldoende te bestempelen, de leermiddelen gebrekkig te noemen en de docenten onbekwaam. Of door te wijzen op art. 226 van de Grondwet, 'waarbij het onderwijs aan onze zorg (lees: overheid) is toevertrouwd'. Op 14 juni 1824 valt in Brussel het eerste officiële Besluit namens de Koning om de seminaries als illegaal te verklaren en wordt de sluiting aangekondigd. Alle niet-erkende Latijnse scholen (waartoe ook kleinseminaries worden gerekend) 'zullen met het einde van september 1825 gesloten en voor vernietigd worden gehouden, tenzij ze alsnog erkend worden door het ministerie van Binnenlandse Zaken. Gezien de stemming onder de liberale gezagsdragers had dit laatste weinig kans van slagen. Intussen bereidde de regering de oprichting voor van het Collegium Philosophicum. Op dit in de zuidelijke Nederlanden te vestigen instituut zouden de priesterstudenten onder toezicht van de staat moeten worden opgeleid.

Spedoverleg

Van Rijckvorsel, de officiële eigenaar van Beekvliet, ontving op zaterdag 16 juni een brief van het ministerie van

Eredienst om dit plan aan te kondigen. Het deed alle alarmbellen rinkelen. Seminariepresident Van Gils tracht het tij te keren door in allerijl zoveel mogelijk hooggeplaatste katholieke medestanders te mobiliseren en zich te verenigen in het verzet tegen dit onzalige plan. Hij vertrekt op maandag, midden in de nacht, per kar vanaf Beekvliet om nog dezelfde avond in Luik te arriveren voor spoedoverleg met de vicaris van Luik. Hij reist meteen door om ook de aartsbisschop van Mechelen te overtuigen, evenals de katholieke kerkleiders in het noorden van het land. Zij besluiten gezamenlijk tot een boycot van het door hun verfoeide Collegium Philosophicum. Ze zullen geen studenten van dit college toelaten op de grootseminaries, en gaan zelf de priesterleeringen voor de vooropleiding naar het buitenland sturen. De regering laat het er niet bij zitten en reageert met gelijke wapens: kwekelingen die in het buitenland gestudeerd hebben, mogen niet meer doorstuderen aan de bisschoppelijke grootseminaries of zullen er alsnog van worden verwijderd. Ze worden ook niet meer tot ambten toegelaten, noch mogen ze geestelijke functies bekleden. Voor vicaris Van Alphen zijn de maatregelen aanleiding om in de pen te klimmen. Op 16 augustus schrijft hij, mede namens zijn katholieke kerk 'waaraan vier vijfties uwer onderdanen behoren' een emotioneel betoog van vele pagina's lang aan Koning Willem I om hem op zijn schreden te doen terugkeren. Het mocht niet baten. De gouverneur (commissaris van de koning) van Noord-Brabant bevestigt half juli per brief aan regent Smits dat zijn kleinseminarie Beekvliet per eind september 1825 gesloten moet worden. Met pijn in het hart moet de regent deze boodschap aan zijn leerlingen overdragen, maar hij roept op tot gebed en bepleit om optimistisch te blijven. Hij verklaart ook na de vakantie de opleiding voort te zullen zetten en af te wachten 'of wij door de militaire macht uitgedreven worden'.

Het betoog van de regent maakte veel indruk op de leerlingen. Zelfs na zestig jaar zou de leerling en latere regent Kamp de gebeurtenissen niet zonder pijn en verdriet kunnen bespreken. Voor vele studenten betekende de sluiting van het seminarie ook de vernietiging van hun roeping. Van de 139 leerlingen werden er zeventig uiteindelijk geen priester.

Lijdelijk verzet

Ook een indringend gesprek met de Gouverneur van Noord-Brabant (Van Vredenburg) heeft geen positief effect. Op de vroege avond van 19 september 1825 staat Procureur Crimineel van Blarcom op de stoep bij regent Smits. De PC leest een decreet voor waarin de sluiting van Beekvliet als seminarie wordt bevolen en waarin een oproep wordt gedaan om tot vrijwillige ontruiming over te gaan. Regent Smits weigert resoluut, wat vervolgens leidt tot enkele even treurige als komische scènes uit een toneelstuk. De kapitein van de Marechaussee G.F. Leutner komt binnen, 'bleek als een doek'. Hij wordt gevolgd door vier gendarmes en de burgemeester van Sint-Michielsgestel, Joh. van Griensven, die 'als een gevangene tussen twee gendarmes in stond'. Dat ontlokt bij Smits de sarcastische uitroep: "Zòò, katholieke burgemeester, zijt gij daar ook al!", een variant op: Ook jij, Brutus! Zowel de burgemeester als de kapitein en enkele

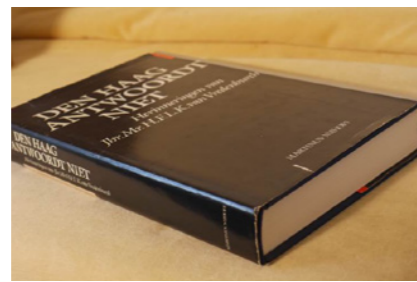
Burgemeester van Griensven 'stond als een gevangene tussen twee gendarmes'

gendarmes waren van katholieke huize en voelden zich blijkbaar zeer ongemakkelijk met de situatie. Kapitein Leutner trachtte de regent alsnog te bewegen tot medewerking, maar Smits gaf geen krimp en verklaarde alleen lijdelijk verzet te zullen bieden. Waarop de PC van Blarcom zei: "In dat geval, Heer Regent, zijn wij verplicht om (...) slaap- en leerplaatsen en dergelijke der kwekelingen te moeten verzegelen." De kapitein loopt

het gebouw in om de slaapplaatsen, schoolklassen en de refter te verzegelen met 'gewoon cachet in rood lak op wit papier afgedrukt.' Er wordt een proces verbaal opgemaakt en om half tien 's avonds is het lot van Beekvliet letterlijk bezegeld. Op één deur zou de verzegeling nog tot 1878 zichtbaar gebleven zijn als aandenken en als waarschuwing voor mogelijke onheilstijdingen, totdat een niet gewaarschuwde schilder de laatste sporen 'met ruwe kwast' wegvaagde.

Dubbelspel

De Brabantse Gouverneur van Vredenburg bleek achteraf een nogal duister dubbelspel gespeeld te hebben. Hij had (evenals zijn ondergeschikten) voortdurend de indruk gewekt de gang van zaken te betreuren en slechts

gehandeld te hebben in opdracht van de Koning. En hij zou zich, ook in de ogen van regent Smits, mild en oprecht hebben opgesteld. Maar later bleek uit een weggemoffelde brief aan de Gestelse burgemeester Van Griensven dat hij bijzonder ingenomen was met de sluiting van het kleinseminarie. De gouverneur drong er bij de burgemeester bovendien op aan om er dagelijks scherp op toe te zien dat geen onderwijs meer aan kwekelingen gegeven zou worden. En dat de zegels ongeschonden zouden blijven.

De regent Smits en andere huisgenoten wisten overigens in het doolhof Beekvliet steeds een geheime toegang te houden tot de bovenverdieping en de slaapvertrekken via een eveneens geheime trap in een muurkast met een luik. Zonder de verzegeling te breken was een logeerkamertje te bereiken, dat later 'de Hemel' werd genoemd.

Veel later, in 1886, liet de toenmalige regent Kamp in een kamertje, dat als les-, spreek- en ziekenkamertje had gediend en inmiddels 'de Hel' werd genoemd, een dubbele vloer aanleggen om als geheime bergplaats te dienen voor kostbaarheden in tijden van nood.

Regent Smits legde zich niet neer bij de verzegeling en ging het gesprek aan met de burgemeester, die volgens Smits 'ondanks zijn koddige deelneming aan de verzegeling een welwillend en goedgezinnd man was'. En of hij er bij de gouverneur aan zou willen dringen op ontzegeling. In een uitgebreide briefwisseling geeft de gouverneur te kennen dat ontzegeling mogelijk is, op voorwaarde dat de regent wil verzekeren dat Beekvliet in het gebouw geen kwekelingen meer zal opleiden ter voorbereiding op het grootseminarie. Hij moet beloven om het bevoegd gezag op dit punt te gehoorzamen en zijn (lijdelijk) verzet te staken. Dat doet hij weliswaar, maar hij handhaaft zijn bezwaren en protest tegen de in zijn ogen ongeoorloofde inmenging van de staat in geloofszaken. Op 31 oktober 1825 komt het verlossende bericht van de gouverneur dat het ministerie van Binnenlandse Zaken toestemming geeft de verzegeling ongedaan te maken.

List

Maar de bijna 140 priesterleerlingen mochten dus niet terugkeren om als vanouds hun studie op Beekvliet voort te zetten. Regent Smits en president Van Gils vreesden dat een generatie priesterkandidaten verloren zou gaan en smeadden snode plannen om te redden wat er te redden viel. Een zestiental studenten uit de hoogste klas (Rhetorica) stroomde direct als 'Theologant' door naar de vervolgstudie op grootseminarie Herlaer. Maar zij konden, zogenaamd wegens ruimtegebrek op het Halderse grootseminarie, tijdelijk toch op Beekvliet blijven. Hoewel het provinciebestuur de list waarschijnlijk wel doorzag en om die reden een nauwkeurig overzicht eiste van de status van alle leerlingen, werd de truc oogluikend toegestaan.

Beekvliet ontvolkt

Intussen moest de rest van de studentenpopulatie voor verdere studie elders onderdak zoeken. Zij kwamen in overgrote meerderheid terecht op openbare (Latijnse) scholen, waarvan de meesten in Eindhoven. Deze school, waar Van Kessel, voormalig professor van Beekvliet, les gaf, zag het aantal leerlingen in een klap meer dan verdrievoudigen (van 28 naar 96). Anderen stopten na het schooljaar in 1826 met hun opleiding of gingen van huis uit in de leer bij de pastoor of kapelaan van de eigen parochie. Voor het schooljaar 1827 werden in allerijl bijzondere scholen opgericht in vele Brabantse plaatsen. Met genoegen stelde regent Smits vast, dat niemand uit het bisdom op de staatsschool voor seminaristen, het Collegium Philosophicum in Leuven, 'die verderfelijke school', heeft gewoond. Beekvliets professoren vonden andere betrekkingen, zoals kapelaan in een Brabants dorp, of ze vatten hun theologische studie weer op. Smits bleef op zijn post in een vrijwel verlaten Beekvliet tot halverwege 1826. Toen hij vervolgens Ph. van de Ven verving op het grootseminarie, was Beekvliet totaal ontvolkt.

Intimideren

Het katholieke verzet tegen de maatregelen van de koning gaat noodgedwongen gedeeltelijk ondergronds. Er verschijnen min of meer illegale kritische pamfletten, maar ook die worden zoveel mogelijk de kop in gedrukt. Burgemeesters ontvangen van het provinciebestuur heimelijk instructies om drukkers, uitgeverijen en boekhandelaren te intimideren en te waarschuwen voor moeilijkheden als zij aan de verspreiding van dergelijke geschriften meewerken. Alle katholieke hoop wordt gevestigd op de Kamerleden: daár zou men het vrije woord niet kunnen verhinderen, en bovendien kan het hele land er 'meeluisteren'. En hoezeer de koning ook probeert invloedrijke katholieke volksvertegenwoordigers te winnen voor zijn zaak, hij vangt bot bij jhr. Sasse van Ysselt.

Deze houdt een vurig pleidooi voor de katholieke in zaak in de Nederlanden, waarbij Waalse afgevaardigden zouden hebben gefluisterd: "Ecoutez, c'est van Gils qui parle!" De Beekvlietpresident had blijkbaar met een intensieve lobby- en netwerkcampagne al veel voorwerk verricht. Maar vooralsnog zonder resultaat, terwijl de verdeeldheid onder de bevolking groeide. Het antikatholieke beleid, dat zeker ook verkeerd viel in het Belgische deel van het koninkrijk, verscherpte de tegenstellingen en zou in 1830 mede aanleiding worden voor de afscheiding van België.

Wraakzuchtig

Ook in de Provinciale Staten van Noord-Brabant groeide de oppositie tegen de sluiting van kleinseminaries zoals Beekvliet. Twee leden dienden een petitie in om de koning op andere gedachten te brengen. Het voorstel werd met een meerderheid van 25 stemmen voor en 14 tegen aangenomen. Opvallend is dat drie protestanten voor stemden, en drie Roomsgezinden tegen. Onder de protestantse voorstellers was de heer Grancy (kennende we die niet als de officiële eigenaar van landgoed Beekvliet?). De regering reageerde wraakzuchtig: Statenlid H. de Wijs, indiener van de petitie, verloor zijn baan met bijbehorend inkomen van jaarlijks 3000,- gulden en werd naar Friesland overgeplaatst. Ook twee anderen verloren hun functies. Zelfs de loyale Brabantse (en protestantse) gouverneur Van Vredenburg viel door zijn toegeeflijkheid onmiddellijk in ongenade. Omdat hij de petitie had getolereerd moest hij reeds enkele dagen later zijn koffers pakken en naar Middelburg vertrekken.

Collegium Philosophicum bankroet

Het van staatswege opgerichte Collegium Philosophicum (CP) in Leuven bleek geen lang leven beschoren. Dit, ondanks een ruimhartig beurzenstelsel, de politieke promotie en rechtvaardiging van het CP, en de verdachtmakingen van en politieke druk op tegenstanders. De regering

oefende zelfs pressie uit op mindervermogen ambtenaren om hun zonen naar Leuven te sturen. Desondanks bleef het aantal leerlingen sterk achter bij de verwachtingen. Hoewel het instituut berekend was op 1200 leerlingen telde het CP gedurende de vijf jaren van het bestaan in totaal slechts 551 studenten. Op drie na genoten vrijwel allen van een beurs, de overige vijftientig studenten haakten te vroeg af om daarvoor in aanmerking te komen.

Concordaat

De Roomsgezinde opperhoofden, zoals de aartsbisschop van Mechelen en 'onze' Van Gils, zetten een krachtige tegencampagne in gang, werkten op allerlei manieren tegen en ontwikkelde alternatieven voor het CP. Ook op diplomatiek gebied won het verzet terrein. Al vanaf de lente van 1826 moest de regering inzien dat de gemoederen te hoog begonnen op te lopen en dat een overeenkomst (concordaat) tussen 'Rome' en 'Den Haag' gewenst was. Dat kwam er in juni 1827. Priesterstudenten zouden niet meer verplicht naar Leuven hoeven, maar vielen weer onder de lokale bisschoppelijke verantwoordelijkheid. Vicaris van Alphen voorspelde zijn gelovige achterban de spoedige heropening van seminaria. Op grootseminarie Herlaer in Halder werd alvast de feestverlichting aangestoken ('vijfduizend flikkerende lichtjes'), maar ook te vroeg gejuicht. Het bekende addertje: de bestaande beperkende verordeningen bleven van kracht.

Overwinning compleet

Het aanhoudende massieve katholieke verzet miste zijn uitwerking niet. Sommige geschiedschrijvers noemen de politieke zeperd rondom het CP zelfs de hoofdoorzaak van het Belgische ongenoegen tegen Nederland. De finale oplossing voor het hele conflict is waarschijnlijk aan de volhardende inzet van de pauselijke nuntius Capaccini te danken. Deze strenge, orthodoxe katholieke bezat de

nodige diplomatieke gaven en kreeg voor elkaar dat de gang naar Leuven niet meer verplicht werd gesteld. Maar, nog belangrijker: dat de bisschoppen het recht kregen op de vestiging van één seminarie per bisdom en dat die seminaries met onmiddellijke ingang weer geopend konden worden. Was getekend: 2 oktober 1829. Als genadeklap voor het Collegium Philosophicum werd in een ander Koninklijk Besluit aangekondigd dat het door katholieken gehate Leuvense overheidsinstituut aan het einde van het schooljaar werd opgeheven. De strijd om de vrijheid van onderwijs was gewonnen, de overwinning compleet.

De nog altijd argwanende regent Smits liet er geen gras over groeien: exact een maand later heropende hij Beekvliet en was het bisschoppelijke kleinseminarie weer een voldongen feit. In het eerste jaar startte een twintigtal studenten met de opleiding, onder wie veertien studenten die wegens plaatsgebrek op grootseminarie Herlaer tijdelijk naar Beekvliet kwamen. Na Pasen arriveerden er nog eens dertig nieuwelingen, en na drie jaar, na de zomervakantie van 1832, stond de teller al op in totaal 127 leerlingen. De groei zette gestaag door naar 172 studenten in 1840.

Jaloezie

Het bestaan van een gemeenschappelijke vijand wil wel eens helpen om een volk of groepering te verenigen. Lastige interne kwesties hebben dan even geen prioriteit of worden in der minne geregeld. Maar het omgekeerde gebeurt ook: zodra de bedreiging van buiten wegvalt, kunnen interne twisten aan de oppervlakte komen. Zowel het groot- als het kleinseminarie hadden ruimtegebrek, zeker wanneer de populariteit van de instellingen bleef aanhouden. Regent Smits voorzag deze groei en hij stelde een begroting à 8000 gulden op voor de uitbreiding van Beekvliet met een kapel, koetshuis, bijgebouwen en een overdekte poort. Maar nu kwam hij

in conflict met de vicaris van bisdom Den Bosch, H. den Dubbelden (de opvolger van Van Alphen). Hem werd ingefluisterd door de Heren van grootseminarie Herlaer dat deze 'voornamelijk geestelijken met weerzin keken' naar de disproportionele verhouding tussen klein- en grootseminarie. Toegegeven: Herlaer was te krap behuist en er zou ook een ongezond binnenklimaat heersen, maar enige jaloezie was de godsvruchtige geestelijken kennelijk niet vreemd. Vicaris Den Dubbelden onthield Beekvliet dan ook in mei 1833 van toestemming voor een grootschalige uitbreiding; hij gaf de voorkeur aan de kostbare bouw van een nieuw grootseminarie te Haaren. De financiering hiervoor was razendsnel geregeld. Ook liet Den Dubbelden zich herhaaldelijk uiterst kritisch uit over het onderwijsniveau van het kleinseminarie onder het regentschap van Smits. Dat hij zijn seminarietaken soms verwaarloosde, is overigens goed verklaarbaar: Smits liep zich het vuur uit de sloffen voor het bisdom om in talloze lastige kwesties te bemiddelen: preciaire benoemingen, geldnood bij parochies en pastoors, onderhandelingen in Den Haag, geestelijken die bij de Belgische kwestie betrokken raakten en conflicten in kloosterordes. Intussen groeide Beekvliet gestaag door, maar bleven de onderwijsresultaten beneden peil, studeerden de leerlingen te weinig en was ook op hun gedrag veel aan te merken. Na de afwijzing van de kapel-

plannen zou het niet meer goedkomen tussen Smits en Den Dubbelden en bleven contacten tot een minimum beperkt.

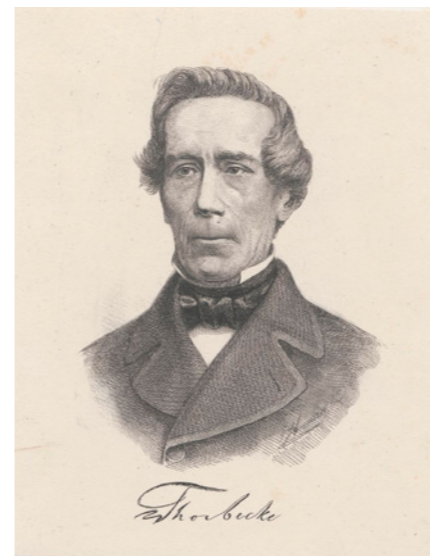
Onverstoorbaar

Ondanks deze teleurstelling werkte regent Smits onverstoort verder aan verbeteringen van zowel de gebouwen als aan aanpassingen van het educatie- en opvoedingssysteem. Er kwam een stenen brug, een nieuwe poort, gedeeltelijke verharding van de speelplaats en een overkapping van de buitentoiletten. De klassen kregen nieuwe schoolbanken en nieuwe ramen, die aan de bovenkant opengezet konden worden. Hij voerde ook twee nieuwe beoordelingslijsten in: één voor goed gedrag, en één voor de vorderingen op school. De ouders kregen elke drie maanden zo'n rapport thuisgestuurd. Het onderwijs in Nederland was sowieso aan vernieuwing toe. Er ontstonden gymnasia en de HBS (te vergelijken met de Havo) was in opkomst. De Latijnse scholen stonden onder druk, ook omdat de onderwijskrachten er onvoldoende gekwalificeerd zouden zijn. Smits was verder medeoprichter van opvoedingsgesticht De Ruwenberg in Sint-Michiëlsgestel, waarvoor hij medio 1852 de eerste steen heeft gelegd. De Ruwenberg moest dienen als voorbereiding op het kleinseminarie. Tijdens de eerste eeuw van zijn bestaan leverde het

opvoedingsinstituut meer dan 1800 leerlingen af aan Beekvliet. Hij voerde bovendien de retraites in. Tenslotte maakte hij zich sterk voor verdere uitbreidingen van Beekvliet en liet hij de fundamenten leggen van de door hem innig gewenste kapel, waarvan hij de voltooiing niet meer heeft mogen meemaken.

Katholieke emancipatie

Smits heeft de voltooiing van de kapel, zijn grote wensdroom, niet meer kunnen meemaken. Wél werd in zijn nadagen door Thorbecke de belangrijke grondwetsherziening van 1848 doorgevoerd. Daarin werd –nog steeds onder voorwaarden– de vrijheid van onderwijs geregeld. Verder mocht de Koning zich niet meer bemoeien met besluiten van de katholieke kerk. Ook heeft Smits nog op het nippertje het herstel van de bisschoppelijke hiërarchie in 1853 mogen beleven. Daarmee startte, aanvankelijk voorzichtig, eindelijk de katholieke emancipatie, die mede het geroemde dan wel verguisde Rijke Roomsche Leven mogelijk maakte. Hier ligt ook de oorsprong van de eveneens veelbesproken verzuiling, de organisatie van Nederland in de levensbeschouwelijke groeperingen van protestanten, katholieken, socialisten en neutralen c.q. liberalen. Dat tijdperk zou duren tot in de jaren zestig van de twintigste eeuw. Toen moest alles toch weer anders en

ook Beekvliet zou met de gevolgen daarvan nog pijnlijk kennismaken.

Smits' opvolger, regent Adrianus Kamp (in 1808 geboren in Waspik), kon voortbouwen op de fundamenten die Smits had gelegd. Hij werd op 11 augustus 1854 door mgr. Zwijsen geïnstalleerd als nieuwe regent van Beekvliet. Onder Kamp werd de kapel voltooid en ingericht. De regent legde hoogstpersoonlijk in 1855 de eerste steen voor nieuwbouw van internaat en school. In 1865 viert Beekvliet de eerste halve eeuw van zijn bestaan met een feestrede, de aanleg van de

▲ Navolging van een scene uit 'Figaro' als zinneprent op het monsterverbond tussen anti-revolutionairen, conservatieven en katholieken bij de discussie over het onderwijs in de Tweede Kamer in Maart 1867. Naar een lithografie door J.M. Schmidt Crans in *De Nederlandsche Spectator*, 1867 Gemeentebibliotheek, Rotterdam

Engelse tuin en (waarschijnlijk) de kastanjelaan. Tijdens zijn veertig jaren durende regentschap (tot 1893) bleef Kamp flink aan het bouwen. De financiering was blijkbaar geen probleem meer, leerlingen bleven toestromen en er was relatieve rust op het politieke front. Beekvliet kon in de tweede helft negentiende eeuw daarvan volop profiteren. Er breken glorieuze jaren aan en katholieke geestelijken, inclusief de Heeren van Beekvliet, bestijgen bijna onaantastbaar hun voetstuk. ■ Bijna...

Tijdperk afgesloten

Smits overleed op 9 juli 1854. Met zijn overlijden wordt voor het katholieke volksdeel, en in het bijzonder voor Beekvliet, een belangrijke periode afgesloten. Een tijdperk waarin de strijd om het bestaan en erkenning van het recht op vrijheid van godsdienst en onderwijs de boventoon voerde. Als het aan Koning Willem I had gelegen, waren de seminaries vroegtijdig 'de kop ingedrukt'. Misschien waren de zorgen van protestanten en liberalen over de opleiding van jeugdigen in zeer besloten internaten weliswaar nog begrijpelijk, maar de manier waarop een hele (grote) bevolkingsgroep werd achtergesteld is naar huidige maatstaven niet meer te

rechtvaardigen. Deze achterstelling ten opzichte van de protestanten, de onderdrukking door de overheid, de politieke en juridische pesterijtjes van liberale leiders werden met volharding én met succes bestreden. Dat is mede te danken aan de tomeloze inzet van het driemanschap dat Beekvliet heeft vormgegeven: seminariepresident van Gils, vicaris van Alphen en regent Smits. Dankzij hun pioniersgeest, doorzettingsvermogen, onverzettelijkheid, betrokkenheid, visie en ja, soms ook opportunisme en slimmigheidjes wisten zij Beekvliet door turbulente tijden heen te loodsen.

Antonius van Gils

Antonius Van Gils
(1758 - 1834), mede-
stichter van Beekvliet

Antonius van Gils werd in een Rooms-katholiek gezin te Tilburg geboren als boerenzoon van Jan van Gils en Joanna

Bruers. Zijn doop vond plaats in een schuurkerk.

De jeugdige Van Gils moet een ijverig en pienter mannetje zijn geweest. Hij studeerde aan de (middelbare) Latijnse school in Turnhout. Hier bleek hij jaar op jaar de beste leerling van de klas. Zoals veel (priester-) studenten uit de Meierij trok hij naar Leuven om aan de universiteit filosofie en theologie te studeren. Ook daar maakte hij indruk door vaak tot diep in de nacht te studeren. Maar wellicht wekte hij de afgunst van medeleerlingen. 's Nachts schreven onbekenden op de deur van zijn kamer: An sus non vigilat? (Zou het varken niet waken?) Pesterijtjes zijn kennelijk van alle tijden. Het derde hem niet.

Zijn loopbaan is getekend door vele conflicten. Hij ging lesgeven in Leuven en in kloosters en abdijen. De eerste aanvaring kreeg hij in 1786 met de Oostenrijkse keizer Josef II, die de katholieke universiteit wilde hervormen tot een seculiere opleiding. Van Gils verzette zich daartegen en bedankte voor de eer om er theologisch professor te worden; dan liever nog kapelaan in Eindhoven en rector in Den Bosch. Na herstel van de oude orde keerde hij in 1789 terug naar Leuven. Maar Oostenrijks wapengekletter riep Leuven een jaar later weer tot de orde. Van Gils wordt in gevangenschap afgevoerd naar Mechelen. Toch keerde hij al in 1791 terug aan de universiteit. Toen in 1794 de Fransen Leuven bezetten en herstelbetalingen eisten, offerde hij zich vrijwillig op als

gijzelaar en werd met andere hoogleraren afgevoerd, nu naar Peronne. Kennelijk onbuigzaam en onverbetterlijk principieel, weigerde hij na terugkomst als vice-rector weer een eed af te leggen. Hij overtuigde zijn collega's hetzelfde te doen, met als gevolg dat de Fransen de Leuvense universiteit in oktober 1797 helemaal sloten. Nu ontvluchtte hij Leuven en week tijds uit naar Brabant, waar hij werd opgevangen door vicaris Antonius van Alphen. Met hem werkte hij het plan uit voor de stichting van een bisschoppelijk grootseminarie. Dat komt er in 1798 met Van Gils als president (directeur), maar het kleinseminarie moet wegens onzekerheden en nieuwe conflicten wachten tot 1815.

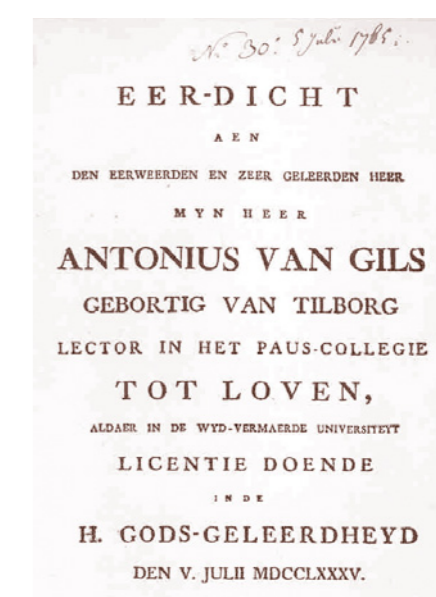
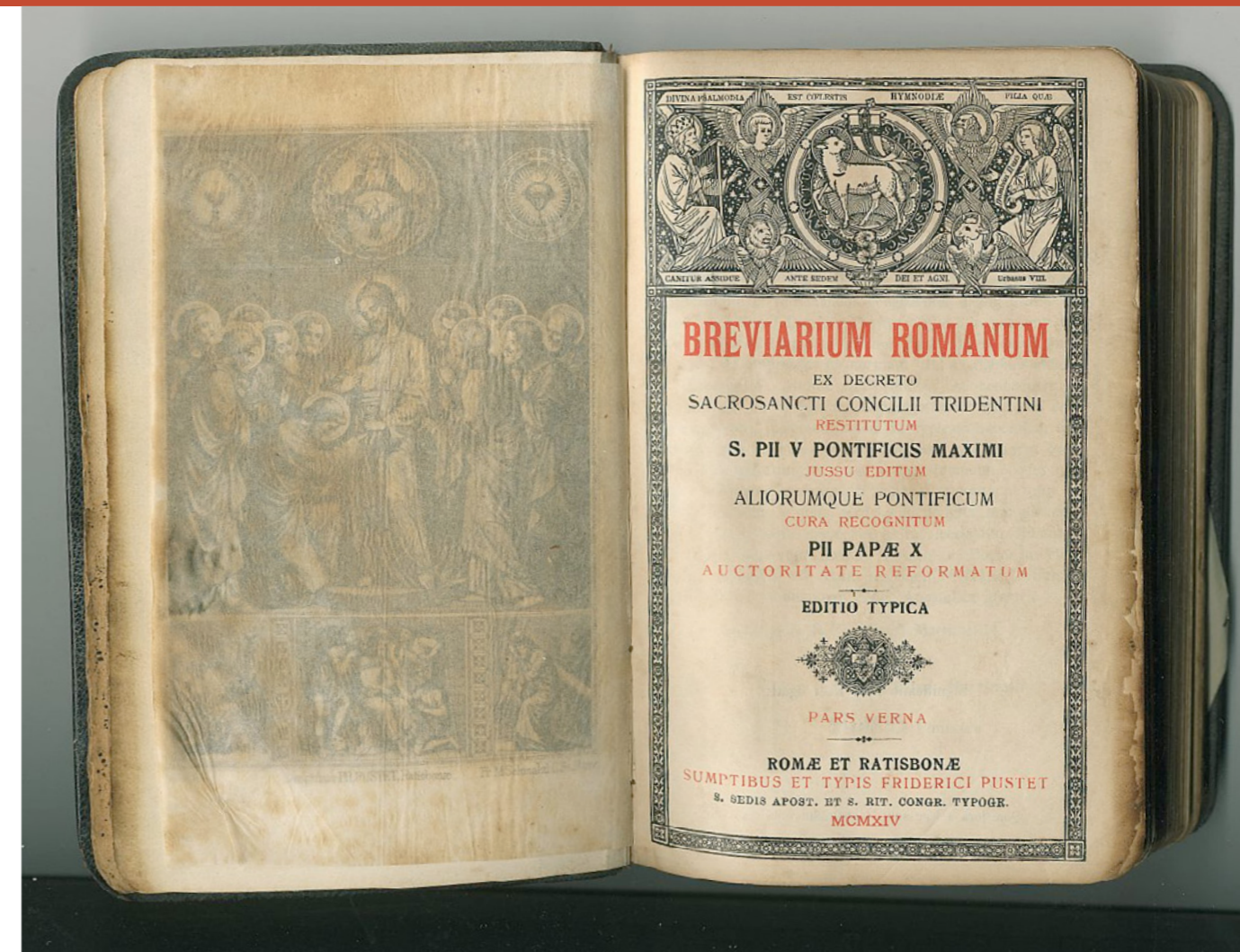
Lobby

Medio 1806 begroet hij in Den Haag koning Lodewijk Napoleon, die enkele jaren later zelf grootseminarie Herlaer met een bezoek vereert. Toch zijn de voortekenen ongunstig: de regering wil zich met interne katholieke zaken bemoeien, zoals de eredienst, bisschopsbenoemingen en de wijding en bezoldiging van priesters. De geestelijken zijn mordicus tegen en zij lobbyen zich suf. Van Gils wordt (ten onrechte) beschuldigd van een anoniem pamflet tegen de regering. Evenals Van Alphen weigert hij de door de keizer benoemde Bossche bisschop Mathias van Camp te erkennen. Hij wordt verbannen naar Mechelen, en een half jaar later naar Dijon. Na Napoleons val (1814) herwint hij de vrijheid en bereidt hij de oprichting van het kleinseminarie voor. Zijn lotgevallen lopen nu grotendeels parallel met die van Beekvliet. Tegen het einde van zijn veelbe-

wogen leven nemen zijn geestelijke vermogens af. In 1834 overlijdt hij op het grootseminarie Herlaer en wordt hij naast zijn drie jaar eerder overleden strijdmakker Van Alphen in Schijndel begraven. Van Gils schreef meerdere boeken over religieuze aangelegenheden.

Van Gils leefde in een chaotische tijd waarin de machtscentra voortdurend verschoven en verschillende politieke en religieuze stromingen elkaar in hoog tempo opvolgden. Hij zag de Oostenrijkse 'Keizer-koster' Jozef II, de stadhouders van Oranje, de Brabantse Omwenteling, de Franse Revolutie, Bataafse republiek, de Patriotten, Napoleon en Willem I, de eerste Koning der Nederlanden (inclusief België), aan zich voorbijtrekken. In die politieke chaos hield hij één doel

consequent voor ogen: de vrijheid van godsdienst in de praktijk brengen, inclusief de vrijheid van (bijzonder) onderwijs. Hij bleef strijden voor een onafhankelijke katholieke opleiding voor priesters, zonder staatsbemoeienis. Maar hij moest zijn principiële opstelling wel meer dan eens bekopen met de noodzaak om te vluchten, met ballingschap en zelfs met gijzeling en gevangenschap.

1820
1825
1830
1835
1840
1845

Eerst leraar Nederlands
dan eindelijk pastoor

Het verhaal van

Norbert Smulders...

1850
1855
1860
1865
1870
1875
1880
1885
1890
1895
1900
1905
1910
1915
1920
1925
1930

Nooit Nooit had Norbert Smulders (*1927) kunnen bevroeden dat de route naar het priesterschap via zoveel omwegen zou lopen. Ook voor de jonge priesterstudent waren Gods wegen soms ondoordringelijk. In de Tweede Wereldoorlog dwong de Duitse bezetter alle seminaristen in ballingschap te gaan. Na de bevrijding en na vele omzwervingen kon Smulders terugkeren op het oude nest Beekvliet. Groot was de teleurstelling toen het bisdom Den Bosch de jonge priester opdroeg leraar Nederlands te worden op zijn oude school. Pas in zijn zestigste jaar bereikte hij het doel waarvan hij als kind al droomde: pastoor worden in een parochie. In Esch beleefde hij gouden tijden.

CV Norbert N.A.J. Smulders

Geboren (Tilburg):	16 juli 1927
Leerling Beekvliet:	1940 - 1946
GS Haaren:	1946 - 1952
Kapelaan Oirschot:	1952 - 1954
Docent NI Beekvliet:	1954 - 1970
Docent IvD	1969 - 1986
Pastoor Esch en Lennisheuvel	1987 - 1998
Pensioen	1998

1935
1940
1945
1950
1955
1960
1965
1970
1975
1980
1985
1990
1995
2000
2005
2010
2015

Werd in Tilburg geboren op 16 juli 1927 als tweede zoon in een gezin van negen kinderen. Zijn vader was veertig jaar onderwijzer aan de Paulusschool in de wijk Besterd, recht tegenover Norberts ouderlijk huis. Al vroeg wist hij zeker dat hij priester wilde worden, maar hij heeft nu nog steeds geen idee waar die roeping vandaan kwam. Zijn ouders hebben nooit bezwaren geuit, maar zijn keuze ook niet gestimuleerd. "Ik kwam uit een - zeker naar huidige maatstaven - traditioneel katholiek gezin."

Hoewel in Brabant destijds meerdere ordes en congregaties een kleinseminarie hadden, is voor hem nooit sprake geweest van een andere opleiding dan Beekvliet. Zijn vader had zich laten informeren door de pastoor en de kapelaan van zijn parochie. En zo fietste Norbert in juli 1940 met zijn vader van Tilburg naar Sint-Michiels-gestel voor het toelatingsexamen.

Prop in de keel

Als kind van dertien jaar verruilde Smulders begin september '40 het gezin voor een internaat en begon de dagelijkse omgang met veertig jaargenoten. Pas rond Kerstmis kreeg hij twee weken vrijaf, een herfst- en Vastenavondvakantie kende Beekvliet nog niet. Tussen het begin van het schooljaar en Kerstmis mochten ouders of bekenden (met maximaal twee personen) slechts één keer op bezoek komen op de vrije dinsdag- of donderdagmiddag. "In een spreekkamer op het seminarie kon je met je ouders praten. Je mocht niet naar een cafeetje of een andere plek en om zeven uur was de ontmoeting afgelopen. Dat kun je je nu niet meer voorstellen. Ik

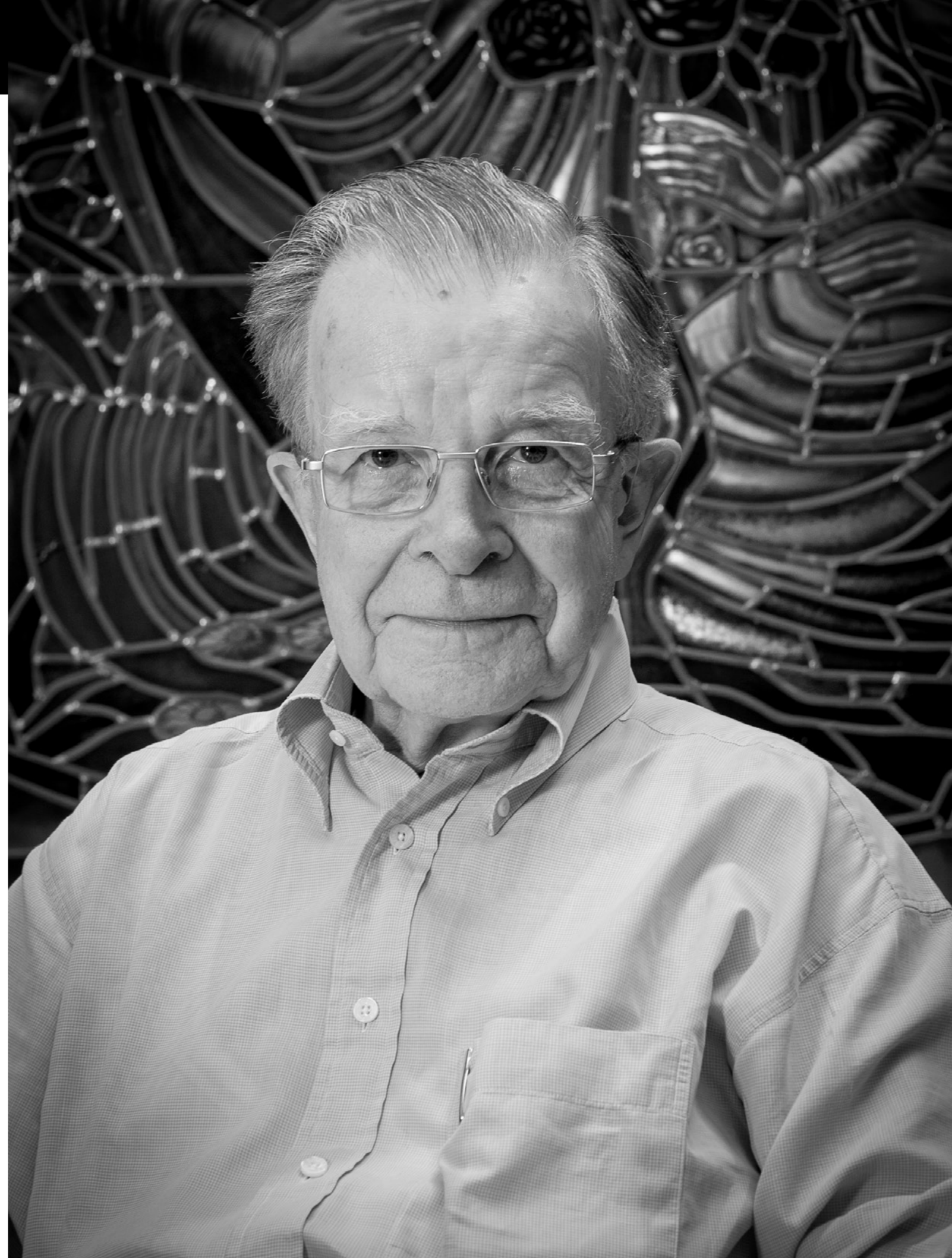
herinner me de prop in mijn keel toen de surveillant aan mijn ouders meldde: 'Uw bus en trein vertrekken naar Tilburg.' Toen ze weggingen, had ik het even te kwaad." Spijt van zijn keuze voor het internaat had hij echter niet: "Je was heel sterk bezielde: als je iets wil, moet je er wat voor over hebben. Ik dacht niet aan stoppen met mijn studie."

Oorlog & ballingschap

Toen in mei 1940, daags voor Pinksteren, tot hem doordrong dat Nederland bezet was, betrok hij het erg op zichzelf: "Ik vroeg me bezorgd af of mijn priesterschap wel door kon gaan als de Duitsers hier de baas spelen? Laten zij de katholieke kerk met rust?" Tijdens de oorlog heerste overal de schaarste, voedsel ging op de bon. Ook Beekvliet worstelde daarmee. Met kunst- en vliegwerk wist de leraar Frans, 'professor' Frans Geboers, voedsel en brandstof te ritselen. Deze boerenzoon uit Liessel, een gewiekst handelaar met een rappe tong, kende veel adressen waar voedsel te halen was. De studenten kwamen weinig tekort. "Thuis, tijdens de vakantie, merkte je beter dat brood op de bon was dan op Beekvliet zelf. In een dorp zat je toch dichterbij de bron dan in een stad als Tilburg."

Beekvliet bezet

Beekvliet doorstond vrijwel ongeschonden de eerste oorlogsjaren. Dat veranderde drastisch vlak voor de paasdagen van 1942. "Weg van Beekvliet, dat herinner ik me als de dag van gisteren. Ik zat in tweede klas en in de Goede Week waren er altijd proefwerken. We zaten in de

recreatiezaal, toen de econoom (hoofd boekhouding) en de regent binnenkwamen in gezelschap van twee heren met lange leren jassen en grote laarzen. Met ferme stappen stampten de laarzen door de zaal om af te meten hoe groot de ruimte was. Dezelfde dag al kregen we het bericht dat de Duitsers de gebouwen in beslag zouden nemen. We konden nog net een proefwerk op de ochtend van Goede Vrijdag maken, maar direct daarna werden we naar huis gestuurd. Het bericht liet niets aan duidelijkheid te wensen over: Beekvliet is in beslag genomen, de lessen in Sint-Michielsgestel gaan niet meer door, we zijn het gebouw kwijt.”

Ballingschap: Eersel

Hoe nu verder? Sommige leerlingen konden op school nog gauw wat privéspullen ophalen, maar de hele internaatbevolking moest acuut elders onderdak zien te vinden. De vele leraren en leerlingen van Beekvliet zwierven uit over Brabant en belandden in Eersel, Udenhout, Erp en Son.

De eerste en tweede klassen kwamen in mei terecht in Eersel. In het Jacobusgesticht, een klooster dat door de Zusters van Schijndel werd gerund, kregen de studenten de beschikking over een eet- en slaapzaal en gingen er naar de kerk. “We sliepen allemaal op een zolder, recht onder het dak. Dagelijks wandelden we op en neer tussen het klooster en de leslokalen in het parochiehuis. Met de nodige tegenzin begonnen we daar weer met de lessen, maar het moest.” Het klooster fungeerde ook als kindertehuis annex vakantiekolonie voor ondervoede kinderen van arme gezinnen uit de Randstad.

'Gesperrt'

Smulders voltooide in Eersel het laatste trimester van de tweede klas. Voor de derde en vierde klas verhuisde hij vervolgens naar Udenhout. “Weer verkassen, dat vond ik geen punt. Het bracht afwisseling, kleinschaligheid en veel avontuur. Anders had ik de internaatstijd misschien niet eens volgehouden.”

Er waren flinke parochiezalen, open slaapzalen met zestig bedden, een lokaal voor vrije tijd en klaslokalen. Het Vincentiusgesticht, een tehuis voor meisjes met beperkte intelligentie, verzorgde de maaltijden en wij gingen daar naar de kerkdiensten. Driemaal daags staken we het centrale kruispunt over voor de lessen. Op een zondagmorgen beslisten Duitse soldaten dat het kruispunt 'gesperrt' was. In de buurt was een geallieerd vliegtuig neergehaald en de Duitsers speurden naar Engelse piloten. Prefect Jos Merckx onderhandelde met de Duitsers: we moesten de hele dag aan één kant blijven. We stonden voor de keuze: de hele dag niet eten of geen studieboeken lezen. De keuze viel op wel eten en we doodden de tijd met gezelschapspelletjes, zoals “Mensch erger je niet”. Een welkome onderbreking, met op maandagochtend een goed excuus voor het niet-gemaakte huiswerk.

“Voor priesteropleidingen kwam de klad er tijdens de oorlog al in.”

Bevrijding

De echte ellende van de oorlog ging aan Smulders voorbij. “We hoorden op 6 juni 1944 het verheugende

nieuws dat de geallieerden in Frankrijk waren geland. Natuurlijk waren we blij, maar hoe lang het nog zou gaan duren, wist niemand.” De ballingschap duurde voort en de sfeer werd steeds onrustiger door de nadering van de geallieerden. De Prijsuitreiking (het eindejaarsrapport voor de vierde klas) vond op 23 juli 1944 nog ongehinderd plaats. Smulders ontving het rapport met daarop een afbeelding van de Heilige Petrus die van boeien is bevrijd, een bewuste verwijzing naar de bevrijdingsgedachte die sterk in de lucht hing. Daarna ging hij zoals gebruikelijk per trein naar huis voor vakantie, wat niet geheel ongevaarlijk was, omdat treinen door vliegtuigen konden worden aangevallen. Zonder problemen bereikte hij Tilburg en thuis wachtte hij de bevrijding maar af. Na de vakantie was er vanaf september tot december 1944 geen sprake meer van normale lessen. Enkele leraren die toevallig in Tilburg woonden, gaven nog een paar geïmproviseerde lessen Latijn en Frans. Van de geallieerde invasie in Brabant en de bevrijding in oktober 1944 merkte de jonge Norbert amper iets.

Casualties

Na de bevrijding startten in december 1944 voor de hoogste twee klassen de lessen weer. Echter nog niet op Beekvliet, want na de bevrijding hadden de Canadezen de gebouwen gevorderd. Het Instituut voor Doven (nu Kentalis) aan de Theerestraat in Sint-Michielsgestel bleek een geschikt alternatief. Het destijds enige katholieke doveninstituut van Nederland had de meeste leerling-bewoners vóór de naderende bevrijding naar huis

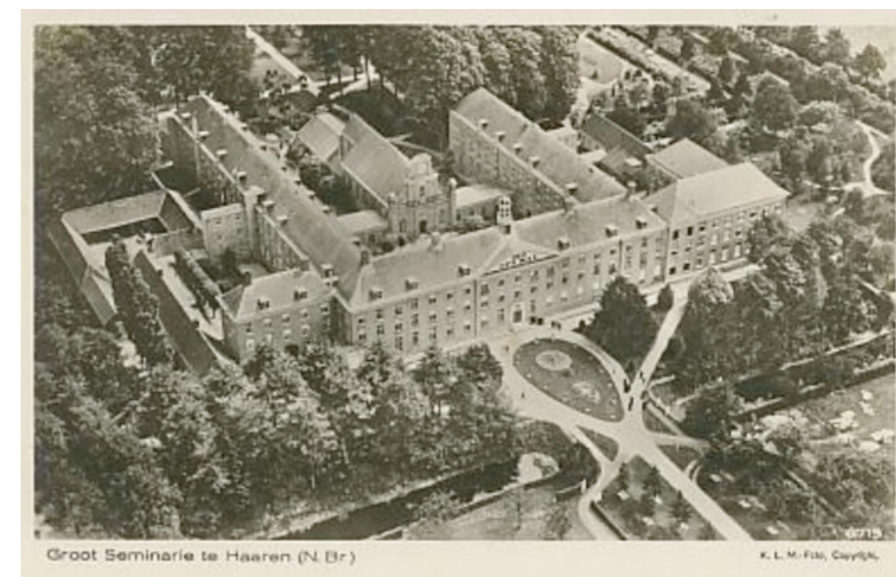

gestuurd, maar zij konden door de aanhoudende bezetting van Noord-Nederland niet terug. Het gebouw bleef dus grotendeels leeg. De directeur vreesde inbeslagname door geallieerden en wilde dat voorkomen door Beekvlieters onderdak te verlenen. Toch eisten de geallieerden de helft van het gebouw op voor de inrichting tot militair ziekenhuis. Ambulances met het opschrift ‘casualties’ reden af en aan met soms levensgevaarlijk gewonde soldaten van het bloedig verlopen Ardennenoffensief (najaar 1944). De patiënten balanceerden vaak op het randje van de dood. “Wanneer we naar de mis gingen, liepen we door de gangen, met links en rechts gewonde jonge mannen die wachtten op hun operatie. Die beelden vergeet je niet meer. Ondanks de goed gescheiden afdelingen was het licht van de operatiezaal ook voor ons in de klaslokalen duidelijk te zien. Dan wisten we dat ze iemand aan het opereren waren. Geregeld haalden de gewonden het niet. Dan werd een korte, sobere begrafenisplechtigheid gehouden op het kerkhof van het instituut.” De lessen gingen intussen gewoon door en de leerlingen studeerden in hun vrije tijd verder. Voor zover mogelijk althans, want kort na de bevrijding ontbrak het nog aan van alles. Het doveninstituut beschikte over een voor die tijd geavanceerd

verwarmingssysteem, dat draaide op steenkolen én elektriciteit om de ketels aan gang te houden. De aanvoer van steenkolen haperde geregeld. “En als vervolgens ook de elektriciteit uitviel, maakten wij bij kaarslicht en met overjassen aan ons huiswerk.” (foto studeren bij kaarslicht, zie site Bv waar dan svp?).

Terug op het oude nest

Kort na de hoogste klassen arriveerden ook de laagste twee klassen op het doveninstituut. De middengroepen bleven in Udenhout tot juni '45. Na de zomervakantie, in september 1945, keerden uiteindelijk vrijwel alle inter-

naatbewoners terug op het oude nest Beekvliet voor les en overnachting. Alleen de keuken ontbrak nog. “Voor de warme maaltijd tussen de middag fietsten we weer naar het doveninstituut en we kregen brood mee dat we in een wagentje achter de fiets vervoerden naar de Duitse bouw. Dat gedeelte van Beekvliet is in bezettingstijd gebouwd om Duitse bewakingstroepen onder te brengen.” Smulders stelt vast dat de Duitse bezetters blijkbaar beter met gebouwen konden omgaan dan later de geallieerden: “Stelletje rouwdouwers, zo rommelig en vies zag het eruit.”

Grootseminarie Haaren

Het laatste schooljaar op Beekvliet verliep voor Smulders eindelijk eens vrij normaal. Na een schriftelijk staatsexamen in Eindhoven en mondeling in Amersfoort (1946) zette hij de priesteropleiding voort op (foto?) grootseminarie Haaren. “Massa’s leerlingen” vielen af om verschillende redenen. Sommigen hadden onvoldoende studieresultaten, anderen wilden elders doorstuderen, konden vanwege heimwee de internaatssfeer niet volhouden of hadden moeite met het celibaat. “Voor priesteropleidingen kwam de klad er tijdens de oorlog al in.” Het grootseminarie Haaren onderging in de oorlogsjaren hetzelfde lot als

1820
1825
1830
1835
1840
1845
1850
1855
1860
1865
1870
1875
1880
1885
1890
1895
1900
1905
1910
1915
1920
1925
1930
1935
1940
1945
1950
1955
1960
1965
1970
1975
1980
1985
1990
1995
2000
2005
2010
2015

Beekvliet: bezet door de Duitsers en ingericht als gijzelaarskamp en gevangenis. Daarna heeft er nog een VN-afdeling gezeten. “Toen wij er in september 1946 arriveerden, functioneerde het Grootseminarie Haaren al weer twee jaar en alles was daar wel weer op orde.” Smulders studeerde er filosofie en theologie. In 1952 werd hij in de Sint-Jan te Den Bosch samen met achttien studiegenoten tot priester gewijd. Hij startte zijn loopbaan als kapelaan in Oirschot.

Donderslag en desillusie

Na ongeveer twee jaar kreeg hij als een “donderslag bij zeer heldere hemel” een voor hem uiterst teleurstellend bericht. Hij weet het nog precies. Als kapelaan was hij met verkeners op kamp geweest. Daags erna lag een brief van het bisdom op de ontbijttafel, van bisschop Mutsaerts persoonlijk. De pastoor en collega-kapelaan bleven erbij, want zij wisten: dit moet een benoeming zijn. In hun bijzijn opende Smulders de brief met de boodschap: ‘Je wordt leraar op Beekvliet.’ “Het was slechts een mededeling, zoals toen

‘Ik voelde me altijd tekort schieten in mijn vak: Nederlands’

gebruikelijk”, zegt hij nu gelaten. “Als je priester wilde worden, was leraar op een middelbare school niet het ideaalbeeld. Bisschop Mutsaerts wist dat dit voor priesters een desillusie was. Je mocht een paar jaar proeven van het priesterschap, maar met het staats-examen op zak loop je het gevaar van zo’n benoeming.” Smulders verwachtte klassieke talen te gaan geven, gezien zijn achtergrond en cijferlijst. Maar het werd een vak waaraan hij nooit had gedacht: Nederlands. “Daar was ik helemaal niet voor opgeleid en ik had bovendien geen pedagogische opleiding genoten. Over inhoudelijke kwaliteit wil ik niet eens praten. Het was enorme tegenval, maar het moest. Nooit heb ik er een verklaring voor gekregen,

▲ Bisschoppen Bluysen en Beckers, 1962 (foto Coers '68, Frans Dijkers)

gehoorzaamheid aan het bisdom was de normaalste zaak. Slechts enkelen reageerden wel eens tegendraads. Of dat hielp? Niet direct. Ik ken één collega die weg mocht na een jaar sabotage.”

Leraar Nederlands

In 1954 kwam Smulders terug op

Beekvliet, deze keer als leraar Nederlands. De kersverse docent werd in het diepe gegooid en er brak een tijd aan van bloed, zweet en tranen. Direct na de vakantie moest hij lesgeven aan de eerste tot en met de vijfde klas. Uit plichtsbesef ging hij aan de slag met voorbereiden en corrigeren, vaak tot laat in de avond. Meteen een flinke baan, hij verwondert zich er nu nog over. “Het vak Nederlands vereiste om veel en geconcentreerd te blijven lezen. Daarin voelde ik me altijd tekortschieten.” In februari 1964 behaalde hij zijn MO-akte (Middelbaar Onderwijs) en was hij officieel bevoegd om les te geven. Dat gaf meer zelfvertrouwen. Smulders deed zijn uiterste best om het lesgeven onder de knie te krijgen, maar vervolgens begon de tijdgeest te veranderen: meer vrijheden, een lossere moraal. Klassiek opgeleide priesterdocenten raakten bekneld tussen de officiële leer van de katholieke kerk en veranderende maatschappelijke opvattingen. Ook Paus Johannes XXIII en de liberale Bossche bisschoppen Bekkers en Bluijssen zetten de vensters in de kerk open. Verwarrende tijden voor sommige behoudende priesters en docenten die

KOSTEN . . ?

Een vraag, die het laatst aan de orde komt!
Men mag ze niet voorop stellen, waar het gaat om priester-woorden.

Twee dingen zijn duidelijk: primo, dat elke jongen die het wil en die het kan, bij wie dus behalve de eerste wil een priester te worden ook de geschiktheid van hoofd en hart aanwezig is, een kans moet krijgen, ongeacht de financiële toestand van het gezin; —

secundo, dat ook een seminarie niet van lucht kan leven en dat voedsel- en anderhuishoudkosten in een dergelijke jongensgemeenschap weerspiegelen moet worden. De jaarlijks H. Nis voor alle weldoeners is dan ook een eerlijk teken van onze noodzakelijke dankbaarheid.

De praktische gang van zaken is deze: met alle ouders wordt een persoonlijk afspraak gemaakt over hun aandeel in de reële kosten; bij deze afspraak wordt uitdrukkelijk rekening gehouden met de diverse mogelijkheden en met de situatie van het gezin; zo nodig kan deze afspraak jaarlijks herzien worden, wanneer nl. omstandigheden wijziging vragen: men verplicht zich dus niet voor de toekomst. Feitelijk is er dus een kostgeld maar dragkracht en de feiten wijzen toe, dat, als ieder eerlijk doet wat hij kan, beide tijden tevreden kunnen zijn.

Studietoelagen van Rijk, Provincie of Gemeente zijn voor het seminarie op diverse wijzen mogelijk: als eerstvolgende in bepaalde gevallen binden ook organisaties hulp. Voor schoolgeld e.d. gelden de regels, die door het Rijk hiervoor zijn gegeven.

Extra-rekeningen voor lijkende kosten zijn er niet; alleen wat voor één jongen individueel gebeurt (bijv. bepaalde muzieklessen, wordt apart in rekening gebracht.

Voor dit alles wordt men zich tot de econoom van het seminarie.

INFORMATIES EN GEGEVENS

De meest praktische vorm van informatie is de eerste kennismaking op het seminarie, waar vader, moeder en de toekomstige student met eigen oog, oor en mond de beste indruk kunnen opdoen. Om die voor ieder op een meer persoonlijke wijze mogelijk te maken, is tijdige opvang zeer gewenst; aanstellingen rechtstreeks aan de regent van het seminarie of wa de pastoor der parochie.

Voor de wist is nodig: alles wat een jongen thuis nodig heeft: een kindergedrag en toiletbenodigdheden. Bed, matras en kussens worden door het seminarie, dekens, lakens en slopen door thuis verzorgd. Een tussentijd met vaags voor: een, brood, steep, spiegel e.d. is voor de slaapzaal erg praktisch; men verzorg ook voor schoenpoetsmiddelen. Servering en besok zijn niet nodig, wel de servies. Om verlies of verwarring te voorkomen, is het noodzakelijk ALLES te merken door een strookje met voor- en achternaam voluit (dus geen nummers).

De was wordt door de zeventien thuis verzorgd; men kan deze halen en brengen, of laten verzorgen; de B.B.A. komt dagelijks op het seminarie. Voor wie dat verkies, bestaat er gelegenheid, de was in St. Michielsgestel te laten verzorgen tegen een vergoeding van f.16.— per trimester.

Daar er veel aan sport en gymnastiek gedaan wordt, dient elke jongen één paar witte gymnastieken, een zwarte voetbalbroek, een shirt en een zwambroek te hebben. Voetbal schoenen, voetbal kousen en eventueel een hockeyhelm zijn uiteraard zeer bruikbaar. Spelmateriaal en benodigdheden voor handbal e.d. zijn voortkend voor de recreatie binnenhuis Boeken en jeugdschriftjes worden gekocht door de prefect.

Musiek wordt in velelei vormen beoefend: alle muziek-instrumenten zijn welkom. Extra sprak- of muzieklessen worden geregeld door de muziekleraar van het seminarie. N.B.: draagbare radio's niet toegestaan!

in een strakke religieuze cultuur waren opgegroeid. “We werkten met een handboek over literatuurgeschiedenis. Het lezen van bepaalde moderne romans werd niet aanbevolen, terwijl leerlingen die juist waardeerden.” Een voorbeeld is het boek Kort Amerikaans van Jan Wolkers waarin seksueel getinte passages staan. Hoe los je dat op? “Ik vroeg iets over het verband tussen de titel en bepaald (kort) geknipt haar. Waarschijnlijk wist ik dat uit een samenvatting van het boek.” “Ik denk dat we indertijd bang waren voor tegengeluiden uit de moderne literatuur. Je kon alleen de visie verwoorden waar de kerk voor stond. Ook ik heb het lezen van hedendaagse literatuur nooit gestimuleerd.” Nu kan hij meer afstand nemen en erkent hij ruiterlijk dat hij destijds duidelijk moeite had met moderne opvattingen. “Als je het achteraf bekijkt: ook door romans te lezen leer je hoe mensen denken en word je geconfronteerd met andere levenswijzen.” Ook zouden zijn lessen Nederlands niet inspirerend zijn geweest. “Daar kan ik me alles bij voorstellen. Het kostte me al ontzettend veel moeite om de lessen voor te bereiden.”

‘Tent dicht’

Zoals in heel Nederland veroverde ook op Beekvliet het progressieve ‘kamp’ terrein op de behoudende krachten. Bij leerlingen sloegen de nieuwe ideeën eveneens aan. De zondagse kerkgang was niet meer vanzelfsprekend. “Het was een symptoom van die tijd en nieuw voor het internaat, een signaal dat dingen begonnen te veranderen. Het aantal roeping liep terug en veel priesters stapten uit het ambt om te trouwen.” In vier jaar tijd was het gebeurd. In 1964 droomde Beekvliet nog over uitbreidingsplannen, al in 1968 was het aantal priesterleerlingen zo dramatisch teruggelopen dat sluiting van het internaat onvermijdelijk werd geacht: “De tent kon dicht.”

Smulders verlaat Beekvliet

In 1969/1970 wilde Smulders dat

▲ Klas 1, klein-seminarie Beekvliet, 1958 (foto: bron svp)

voor hem persoonlijk een oplossing zou worden bedacht. Het internaat kwijnende weg en zou binnenkort geen seminarie meer zijn. Ook Toon Ooms had afscheid genomen als regent van Beekvliet. Het internaat kon nog een paar jaar door om internen de kans te geven de school af te maken. Voor Nederlands kwam er een andere leraar. De directeur van het doveninstituut (foto gebouw?) liet weten: “We hebben iemand nodig voor pastoraal werk en om de voor doven belangrijke Nederlandse taal goed bij te brengen.” Norbert begon in september 1969 voor halve tijd. Een jaar later verliet hij Beekvliet na zestien dienstjaren definitief voor een voltijds betrekking bij het doveninstituut, waar hij eveneens zestien jaar zou blijven.

Pastoor Esch

Pas op zestigjarige leeftijd, in 1987, bereikte Smulders het doel waarvan hij altijd had gedroomd: hij werd pastoor in Esch en Lennisheuvel. De tijd op het doveninstituut heeft hij als aangenaam ervaren, maar “mijn tijd als pastoor was de leukste periode van mijn leven”, glundert Smulders. “Ook in Esch trekt de kerk weg uit het dorp. Maar als figuur werd ik volledig opgenomen in de gemeenschap en heb ik het er gemakkelijk gehad.”

Hij voerde acties voor grootscheeps onderhoud van de kerk, wat ook hielp om de betrokkenheid te vergroten. Op vijftenzestigjarige leeftijd besloot hij alleen met Esch verder te gaan. “Ik was graag pastoor, maar na vijf jaar met de toenmalige taakopvatting werden twee parochies voor één persoon toch te zwaar.” Na elf jaar pastoraal werk ging Smulders met pensioen. Sinds 1998 woont hij in een appartementengebouw in Vught. [corr. V3-MH]

Projecten op Beekvliet

Meten, zweten en schrijven

Door Lenneke van der Burg

Het ruikt een beetje naar zweet, in lokaal 72. Teun Kapteijns loopt rood aan, wanneer hij uit alle macht een paar minuten op de roeimachine tekeer gaat. Luc Muselaers volgt zijn inspanningen op het computerscherm: "Kijk, zo kunnen we zien hoe groot zijn vermogen is." In het lokaal ernaast ook al rood aangelopen leerlingen. Noortje Borst en Lina Stilmant voeren daar de Harvard Step Test uit. "Al voor de derde keer", zucht Lina. De eerste twee keren lukte het niet om daarna goed de lucht uit te ademen in de zak."

Het is januari en het is projectweek. De leerlingen met de profielen N&T en N&G van de vierde klas doen het project de Krachtmeting en de leerlingen C&M en E&M volgen het Gamma-Project. De projecten zijn, net als het Disco-project dat later in het jaar plaatsvindt, ontwikkeld tijdens de periode van Jan Verbruggen en Sietse Hoogeboom, een kleine tien jaar geleden. Piet Mellema, docent Scheikunde legt uit: "In plaats van twee jaar één uur per week het vak Algemene Natuurwetenschappen (ANW) heeft Beekvliet gekozen voor twee projecten van een week in de vierde klas." Uitgangspunt daarbij is de samenwerking tussen vakken. Aan de Krachtmeting doen de vakken Biologie, Natuurkunde en Scheikunde mee, bij de Disco komt daar Wiskunde nog bij. Mellema: "Met de projecten gaan de

▲ Noortje Borst en Lina Stilmant doen de Harvard Step Test

leerlingen de diepte in. In de Krachtmeting onderzoeken ze hoe groot hun vermogen is en of dat iets te maken heeft met de conditie die ze hebben. In de Disco presenteren de leerlingen hun eigen discobedrijf aan een adviesbureau. Daarbij zien ze hoe ze verschillende schoolvakken kunnen gebruiken voor hun onderzoek. "Natuurkunde is nodig om uit te rekenen waar in de disco de boxen moeten hangen om gehoorschade te beperken. En met behulp van scheikunde bepalen ze wat

er in het spelwater aan de bar moet om het water zo ontsmettend mogelijk te maken."

Deadline

De leerlingen ondertussen zijn hard aan het werk in de heldergroene lokalen van het Binas-gebouw. Lina: "Je doet zelf iets. Je luistert niet alleen naar een leraar, wat hij vertelt. Dat werkt goed bij mij." Noortje knikt: "Je kunt zelf je tijd indelen. Maar je hebt een deadline. Dus je blijft wel bezig". Diezelfde buzz treffen we aan in lokaal 27 waar de maatschappij-leerlingen werken aan het Oekraïne-project. Leerlingen maken aantekeningen bij de colleges van docent geschiedenis Peter Burgers en Ramon Guerrero, docent filosofie. Charlotte Bark: "Normaal kun je dingen opzoeken in een boek. Maar wat Guerrero nu vertelt, staat nergens. Je wilt het wel weten, want je kunt het gebruiken." Uiteindelijk zullen de inspanningen van de leerlingen resulteren in een boek over het conflict tussen Rusland, de Oekraïne en de Europese Unie.

Actueel onderwerp

Peter Burgers: "Elk jaar kiezen we een ander onderwerp, liefst actueel, en een andere vorm. Nu wordt het een boek, maar we hebben ook een jaar een documentaire gemaakt en een krant". Guerrero vertelt over de bekende Duitse filosoof Jürgen Habermass, "van wie jullie vast nooit hebben gehoord" en de filosofieredactie (onze filosofie-nerds, aldus het opdrachtenboek)

▲ Project krachtmeting

▲ Docent Peter Burgers

let extra op. Leerlingen denken mee en stellen vragen. Bouke Kooreneef maakt zo'n slimme opmerking, dat zelfs Guerrero even stil valt: tijd voor pauze! Burgers, op dreef: "Wat het zo leuk maakt, is dat leerlingen hun eigen talenten en interesses kunnen volgen. Ben je goed in Nederlands, ga je in de eindredactie. Dan lees je alle stukken van de verschillende redacties

en verbetert die. Houd je meer van geschiedenis of economie, dan kies je voor de historische of economische redactie." Ook de afwisseling werkt goed, aldus Guerrero. "Leerlingen volgens colleges op school, schrijven stukken en zijn op excursie geweest naar Amsterdam." Daar kreeg de groep college op de UVA van Ruslanddeskundige Marc Jansen en bezocht de tentoonstelling Dining with the Tsars in de Hermitage. Burgers, lachend: "Je denkt: wat moet ik nou met borden en glazen? Maar ook serviesgoed kun je als historische bron gebruiken. De Russische elite was enorm gericht op het Westen. Allemaal Franse en Engelse motieven op de borden. En dan maakt politieke voorkeur helemaal niets uit. De tsaren en Stalin bleken van dezelfde soort borden te eten!"

Fotografie alle foto's: Jan van de Berge

Andere vakoverstijgende projecten op Gymnasium Beekvliet:

- het Dommel-project in klas 2: samenwerking tussen de vakken biologie, aardrijkskunde, geschiedenis, wiskunde en science. Onderzoek naar o.a. stroomsnelheid, rivierbedding en waterkwaliteit van de rivier de Dommel.
- Project Europese eetculturen in klas 2: samenwerking tussen de vakken biologie, beeldende vorming en Engels. Onderzoek naar de vraag: wat zit er in ons eten? Welke ingrediënten, hoeveel koolhydraten? Koken en presentatie van gerechten op avond voor belangstellenden. Beschrijving tafelkleed en opstellen van uitnodigingen in het Engels.
- Project Bewegen in klas 2: samenwerking tussen de vakken lichamelijke opvoeding, biologie en science. Onderzoek naar de relatie tussen sport en menselijk lichaam. Welke invloed heeft bijvoorbeeld bouw van het lichaam op sportprestaties en conditie. En hoe kun je het best blessures voorkomen?